

ІНДЕКС ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ 2019

Об'єднані територіальні громади

Звіт за результатами оцінювання прозорості місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад підготовлено Громадським партнерством «За прозорі місцеві бюджети!». Результати оцінювання, відображені в цьому звіті, є відповідальністю Громадського партнерства «За прозорі місцеві бюджети!» та не обов'язково відображають точку зору Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) чи уряду США.

ЗМІСТ

ПРО ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	4
Як працює оцінювання прозорості місцевих бюджетів	4
Інтерпретація індексу прозорості місцевих бюджетів	7
ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТІВ ОТГ	9
ТЕНДЕНЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТІВ	17
Відкритість бюджетної інформації	17
Прозорість прийняття бюджетних рішень	21
Інновативні практики	27
Найкращі практики забезпечення прозорості бюджетів	31
УЗАГАЛЬНЕНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	32
МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	36
Розрахунок оцінки прозорості місцевих бюджетів та Індексу прозорості	37
Індекс прозорості місцевого бюджету	39
ДОДАТОК	43
Опитувальник для оцінювання прозорості місцевих бюджетів	43

ПРО ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Забезпечення прозорості бюджетних процесів є світовою тенденцією, оскільки є запорукою розбудови стійких партнерських відносин між владою та громадянами. Створення умов для розвитку таких відносин на місцевому рівні в українських умовах процесів децентралізації влади є передумовою та, водночас, рецептом для успішного розвитку громад, в яких процеси управління місцевим бюджетом ґрунтуються на взаємній довірі та відповідальності сторін.

В 2018 році, вперше відбулось масштабне вимірювання прозорості місцевих бюджетів 50-ти об'єднаних територіальних громад, яке дозволило ідентифікувати стартові проблеми, з якими стикаються громади, що об'єднуються в частині забезпечення прозорості своїх бюджетів. За результатами оцінювання прозорості своїх бюджетів в 2018 році керівництво ОТГ отримало детальні інструкції щодо першочергових кроків, які необхідно прийняти для підвищення прозорості свого місцевого бюджету, а також було забезпечено менторською підтримкою експертів, які протягом року допомагали головам ОТГ, фінансистам, спеціалістам по зв'язкам з громадськістю та іншим відповідальним особам відкривати складні процеси управління фінансами громади для громадян.

В 2019 році через процес оцінювання пройшли вже 106 ОТГ, 47-м з яких пройшли оцінювання прозорості свого бюджету вдруге. Результати вимірювання 2019 року демонструють стійку позитивну тенденцію до підвищення прозорості бюджетних процесів в тих громадах, які отримали попереднього року відповідні рекомендації та отримували експертний супровід по їх втіленню в життя.

«Сьогодні ми втілюємо в життя той досвід, який набували десятки років. Я 23 роки очолював фінансове управління, моя теперішня заступниця Світлана Євдощенко – більше 10 років після мене. Кращі фінансисти прийшли у громаду. І ми просто прозоро і чесно виконували свої обов'язки, у першу чергу, перед нашими сільськими громадами», - зазначає Іван Рубський, голова Баштанської громади.

Як працює оцінювання прозорості місцевих бюджетів

Прозорість місцевих бюджетів другий рік поспіль вимірюється за спеціально розробленою методологією, яка враховує, як чинне національне законодавство, так і визнані міжнародні стандарти забезпечення прозорості публічних фінансів.

Метою здійснення такої оцінки на регулярній основі є створення ефективної системи моніторингу забезпечення доступу громадськості до бюджетного процесу та інформування громадян з питань складання, розгляду, затвердження та виконання місцевих бюджетів як на рівні окремої громади, так і по Україні загалом.

Основними завданнями оцінки є:

- запровадження дієвої системи оцінювання прозорості місцевих бюджетів з метою збору, оброблення та співставлення даних стосовно управління бюджетними коштами на кожній стадії бюджетного процесу;

- створення умов для більш широкої участі громадськості в бюджетному процесі;
- підвищення відповідальності місцевого самоврядування щодо належного інформування громадськості про стан виконання місцевого бюджету,
- підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів завдяки проведенню порівняльного аналізу доцільності та ефективності видатків шляхом співставлення показників та індикаторів відповідних місцевих бюджетів;
- висвітлення пріоритетів діяльності місцевої влади та ефективності використання бюджетних коштів для їх досягнення;
- задоволення прав громадськості на отримання інформації про використання публічних коштів;
- забезпечення зацікавлених сторін інструментами контролю використання бюджетних коштів;
- створення умов для прозорого діалогу влади з громадськістю в ході управління публічними коштами, у тому числі в рамках бюджетного процесу;
- створення умов для залучення громадян та інститутів громадянського суспільства до процесу контролю ефективності та цільового використання публічних коштів;
- підвищення рівня управлінської підзвітності та ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні;
- розробка рекомендацій за результатами рейтингу для кожного муніципалітету, щодо підвищення прозорості бюджету громади.

В кінцевому рахунку, виконання оцінювання прозорості місцевих бюджетів виступає інструментом просування стандартів прозорості місцевих бюджетів, створює позитивну конкуренцію між муніципалітетами, а також формулює «дорожні мапи» підвищення бюджетної прозорості для громад.

Механізм застосування методології для підвищення прозорості місцевих бюджетів передбачає здійснення самого оцінювання, розробку на їх основі рекомендацій для відповідальних представників органів місцевого самоврядування та втілення в життя отриманих рекомендацій. Вагомою складовою для успішного та ефективного виконання роботи по підвищенню прозорості місцевого бюджету в цьому процесі виконує експертний супровід.

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ?

Критерії прозорості, визначені у методології не замкнені вимогами сьогодення законодавства, вони окреслені значно вище нинішнього нормативного горизонту. Значна частина показників виходить за межі наявних обов'язкових процедур: ці показники демонструють значне випередження діючих в Україні стандартів, проте базуються на міжнародних стандартах та практиках забезпечення прозорості публічних бюджетів, які передбачають простоту, доступність та зрозумілість інформації про бюджет та бюджетні рішення для громадськості та можливості для участі громадян в бюджетних процесах. Зокрема, критерії Методології формувались з урахуванням рекомендацій, які надають загальні Принципи високого рівня щодо фіскальної прозорості, участі та підзвітності Глобальної ініціативи з фіскальної прозорості (GIFT), Кодекс прозорості бюджету МВФ, Рекомендації Ради Організації економічного співробітництва та розвитку з питань бюджетного управління та інш.

Національною нормативно-правовою базою, за якою визначено критерії оцінки прозорості місцевих бюджетів, є Конституція України, Бюджетний та Податковий кодекси України, Закони України «Про місцеве самоврядування», «Про доступ до публічної інформації», «Про відкритість використання публічних коштів», низка нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, прийнятих на підставі і на виконання Бюджетного Кодексу, а також суміжного законодавства, Указ Президента «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

Методологія складається із 36 показників, за якими оцінюються всі етапи бюджетного процесу. По кожному показнику є від 2 до 6 критеріїв. Кожен критерій сформульовано через запитання, із можливими відповідями «так», «ні» або

«частково». Відповіді на запитання і уособлюють собою відповідність визначеним критеріям прозорості місцевих бюджетів. Загалом опитувальник включає 142 питання, до переліку яких в цьому році додано 3 нових запитання, які стосуються гендерно-орієнтованого підходу в бюджетному процесі.

Оцінювання прозорості охоплює всі етапи бюджетного процесу, які оцінюються на відповідність трьом параметрам: (1) відкритість інформації, (2) прозорість прийняття рішень і залучення громадян та (3) застосування інноваційних практик.

Громади-учасниці оцінювання відповідали на питання, заповнюючи опитувальник та надаючи підтверджувальні документи. Відповіді громад вносили в онлайн-систему «[Оцінка прозорості місцевих бюджетів](#)» та верифіковували експерти Партнерства «За прозорі місцеві бюджети!». Результат підраховувався в онлайн-системі автоматично.

Результат, представлений у вигляді **Індексу прозорості місцевого бюджету** – це сума отриманих оцінок по кожному параметру прозорості місцевого бюджету.

Оцінка по параметру прозорості місцевого бюджету = Сума незважених балів за параметр/загальну суму незважених балів по всіх параметрах*100.

Поточний звіт присвячено аналізу забезпечення прозорості місцевого бюджету під час складання проекту бюджету, його розгляду та затвердження рішення про бюджет, а також виконання бюджету на 2019 рік, та звітування про виконання бюджету за 2018 рік.

Оцінювання прозорості місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад відбувалось в період з травня по вересень, 2019 р. Оцінювання здійснювалось щодо складання проекту бюджету, розгляду та затвердження, виконання бюджету на 2019 р., а також етапу звітування про виконання бюджету за 2018.

Оцінювання здійснювалось по принципу спільної оцінки представників органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад та експертів.

Оцінюванням було охоплено 106 об'єднаних територіальних громад (49 сільських, 36 селищних та 21 міська), з 13-ти областей (Вінницької, Дніпропетровської, Житомирської, Івано-Франківської, Кіровоградської, Луганської, Миколаївської, Рівненської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Черкаської та Чернівецької областей).

Інтерпретація індексу прозорості місцевих бюджетів

Максимальна оцінка, яку місцевий бюджет може отримати за результатами складання Індексу прозорості місцевого бюджету становить 100 балів, що означає що місцевий бюджет задовольняє всім визначеним критеріям відкритості інформації про бюджет, прозорості бюджетних рішень та активності застосування інновативних практик в місцевому бюджетному процесі.

Для інтерпретації результатів складання Індексу прозорості місцевого бюджету використовується чотирьох-ступенева шкала рівня прозорості місцевих бюджетів.

Рівень прозорості місцевого бюджету	Кількість балів за Індексом прозорості місцевого бюджету
Непрозорий місцевий бюджет	0-16 б.
Задовільний рівень прозорості бюджету	17-48 б.
Високий рівень прозорості бюджету	49-70 б.
Інновативний рівень прозорості бюджету	71-100 б.

Непрозорий місцевий бюджет. Виходячи з переліку критеріїв, які використовуються для оцінки прозорості місцевих бюджетів 16 балів місцевий бюджет може набрати лише, якщо оприлюднює рішення про бюджет та зміни до нього, проекти рішень про бюджет та зміни до нього, рішення про затвердження квартальних та річного звіту про виконання бюджету, а також проекти рішень квартальних звітів. Якщо місцевий бюджет набирає менше 16 і менше балів, це означає, що місцева рада навіть не дотримується базових вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» в частині оприлюднення проектів своїх рішень та прийнятих рішень, відповідно такому органу місцевого самоврядування не може бути присвоєно навіть мінімального рівня прозорості.

Задовільний рівень прозорості – означає, що орган місцевого самоврядування виконує всі, або більшість вимог в частині оприлюднення інформації та рішень про бюджет, а також використовує деякі елементи залучення громадян до прийняття бюджетних рішень, або, навіть деякі елементи інновативних практик в бюджетному процесі.

Високий рівень прозорості бюджету – свідчить про те, що орган місцевого самоврядування задовольняє всім або більшості критеріїв відкритості бюджетної інформації та прозорості бюджетних рішень. Такий орган місцевого самоврядування також може використовувати певні інновативні практики в бюджетному процесі. Показник високого рівня прозорості бюджетного процесу свідчить про те, що орган місцевого самоврядування відповідає всім вимогам чинного законодавства.

Інновативний рівень прозорості бюджету – свідчить про те, що місцевий бюджет випереджає національний рівень інституціоналізації норм прозорості місцевих бюджетів (на рівні закріплення в законодавстві, чи в практиці органів місцевого самоврядування) та активно впроваджує у себе в громаді кращі практики забезпечення прозорості місцевого бюджету, які відповідають визнаним міжнародної спільнотою громадянсько-політичним правам людини та закріпленим в Конституції України та базових законах.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТІВ ОТГ

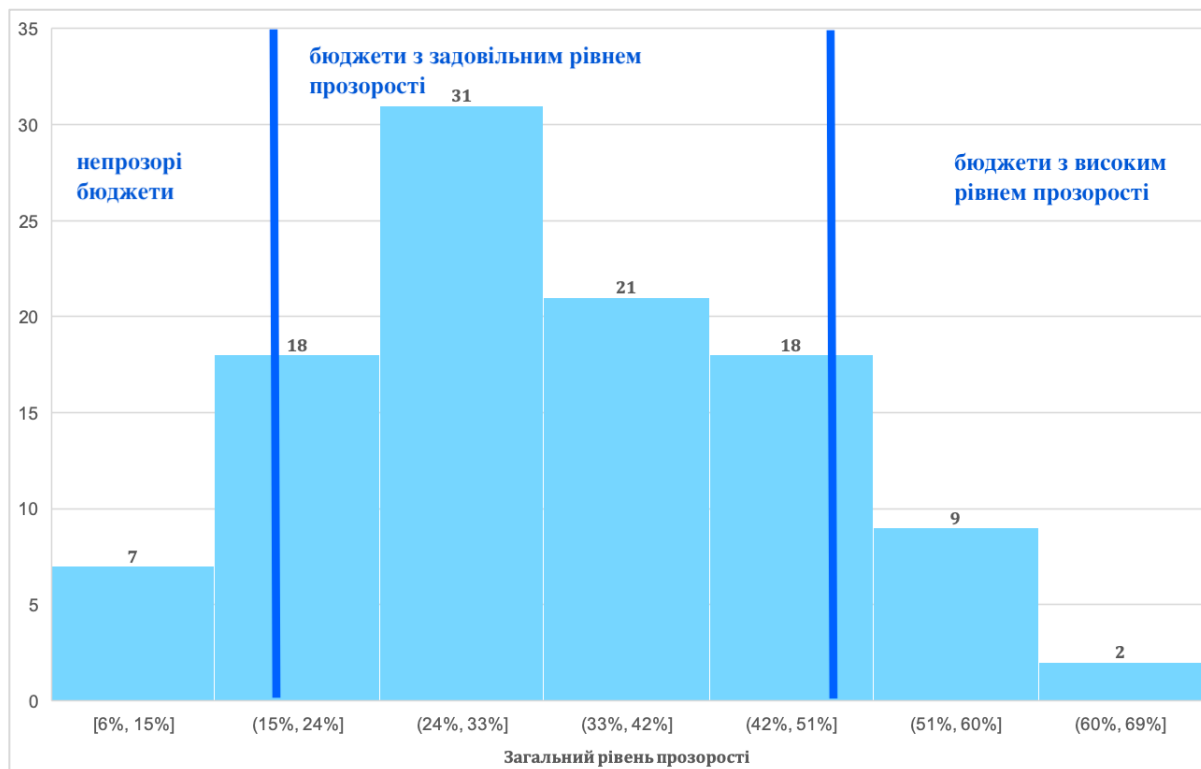
Результати оцінювання прозорості бюджетів 106 об'єднаних територіальних громад свідчать про те, що **рівень прозорості місцевих бюджетів більшості з тих громад, що пройшли оцінювання, знаходиться на задовільному рівні**: 84 громади (79% з громад, що пройшли оцінювання).

Більшість оцінок громад, в яких рівень прозорості бюджету визнано задовільним, коливається в межах від 17% до 40%, що свідчить про виконання базових вимог законодавства щодо оприлюднення документів та рішень, встановлених на законодавчому рівні, проте з не завжди своєчасним та не завжди в повному об'ємі оприлюдненням документів та рішень.

Високого рівня прозорості місцевого бюджету досягли 13-ть громад (12% з громад, що пройшли оцінювання). Найвищі показники прозорості місцевого бюджету продемонстрували Баштанська ОТГ – 61%, Чмирівська ОТГ – 60% та Немирівська ОТГ – 59%.

Непрозорими практики забезпечення прозорості місцевого бюджету визнані в 9 з 106 громад, які пройшли оцінювання (8% громад, що пройшли оцінювання). Найнижчі показники прозорості продемонстрували Мартинівська (10%), Соколівська (10%) та Поромівська ОТГ (6%).

Загальний рівень прозорості бюджетів ОТГ

- **Громада, що продемонструвала найвищі показники** в забезпеченні прозорості свого бюджету (Баштанська ОТГ), має стійкі практики в забезпеченні відкритості доступу до бюджетних рішень та документів, а також використовує окремі прогресивні практики в залученні громадян до прийняття бюджетних рішень.

Найкращими практиками в забезпеченні прозорості бюджету Баштанської громади є збір пропозицій від громадян під час складання проекту бюджету, наповнення розділу про бюджет на сайті громади, забезпечення відкритості доступу до інформації про діяльність комунальних підприємств, а також розробка та поширення Бюджету для громадян.

Зокрема, в громаді затверджено документ, який передбачає процедури збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік (порядок здійснення консультацій з громадськістю та розпорядження голови про проведення консультацій). Заходи консультацій здійснювались в 2018 р. при складанні проекту на 2019 р. В рамках консультацій з громадянами було проведено вуличну акцію: 31 жовтня на міському ринку в ярмарковий день збирались пропозиції від громадян до бюджету на наступний рік. В цей же день, в приміщенні міської ради пройшла зустріч заступника голови громади з громадським активом ОТГ. Окрім того, пропозиції від громадян в листопаді збирались в старостинських округах: старости інформували мешканців про бюджет та збирали пропозиції від громадян до бюджету на наступний рік. Додатково було розміщено оголошення на сайті ради. Таким чином, консультації з громадянами відбувались до подання проекту бюджету на розгляд комісії ради з питань бюджету, а за результатами проведених консультацій було оприлюднено звіт з обґрунтуванням підстав для врахування пропозицій, які надійшли від громадян. Додатково громадяни отримали інформацію про результати збору пропозицій до бюджету через Бюджет для громадян, підготовлений до бюджету громади на 2019 рік.

На офіційному сайті ради є окремий розділ, присвячений питанням місцевого бюджету. Розділ містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів з кодами ЄДРПОУ, в розділі оприлюднено рішення про внесення змін до бюджету, Програму соціально-економічного розвитку громади, кошторис на утримання органу місцевого самоврядування, паспорти бюджетних програм разом з наказом або розпорядженням про їх затвердження, звіти про виконання паспортів бюджетних програм, Бюджет для громадян, актуалізовані паспорти бюджетних програм, а також посилання на всю інформацію щодо бюджету участі.

Також на офіційному сайті є окремий підрозділ, присвячений інформуванню про діяльність комунальних підприємств. В розділі оприлюднено повний перелік всіх комунальних підприємств, повну інформацію про всі КП міста: назва, сфера діяльності, керівник, контактні відомості, ЄДРПОУ. Оприлюднено фінансовий план у вигляді таблиці КП «Міськводоканал», а також звіт цього КП про виконання фінансового плану.

Нарешті, для інформування громадян про бюджет ОТГ було розроблено Бюджет для громадян, який містить текстові пояснення щодо основних положень бюджету

громади, містить візуалізації щодо основних положень бюджету та містить інформацію для здійснення зворотного зв'язку.

Окрім того, максимальні або близькі до максимальних значення громада продемонструвала в показниках оприлюднення прогнозу на плановий та два наступних за плановим бюджетні роки, стратегії розвитку громади, проекту рішення про бюджет, бюджетних запитів, паспортів бюджетних програм, обговоренні проекту бюджету на засіданні бюджетної комісії та при затвердженні рішення про місцевий бюджет, оприлюдненні змін до бюджету, квартальних звітів про виконання бюджету та річного звіту, звітів про виконання паспортів бюджетних програм та проведенні публічного звіту про виконання бюджету за рік.

- **Порівняння рівнів прозорості в громадах за типом поселення** свідчить, що середній показник прозорості бюджету в міських громадах майже на 15-ть пунктів вище, ніж в сільських громадах, та майже на 9-ть пунктів вище, ніж в селищних громадах. При цьому максимальні значення для громад за типом майже не відрізняються, в той час як мінімальні показники для селищних та міських громад майже однакові, а для сільської громади мінімальний показник відрізняється більше, ніж на 14-ть пунктів. Нижчі показники в забезпеченні прозорості місцевих бюджетів на рівні сільських громад можуть свідчити про системні проблеми, пов'язані з рівнем забезпеченості ресурсами, які необхідні для стійкого розвитку громад такого рівня. В цьому світлі нагальною виглядає потреба в розвитку людського потенціалу через навчання спеціалістів на місцях та робота над залученням зовнішніх спеціалістів.

<i>тип</i>	середнє значення
міська	43.03%
селищна	34.56%
сільська	28.37%
Сукупний показник	33.52%

<i>тип</i>	максимальне значення
міська	60.77%
сільська	60.21%
селищна	55.14%
Сукупний показник	60.77%

<i>тип</i>	мінімальне значення
сільська	5.99%
селищна	20.77%
міська	23.38%
Сукупний показник	5.99%

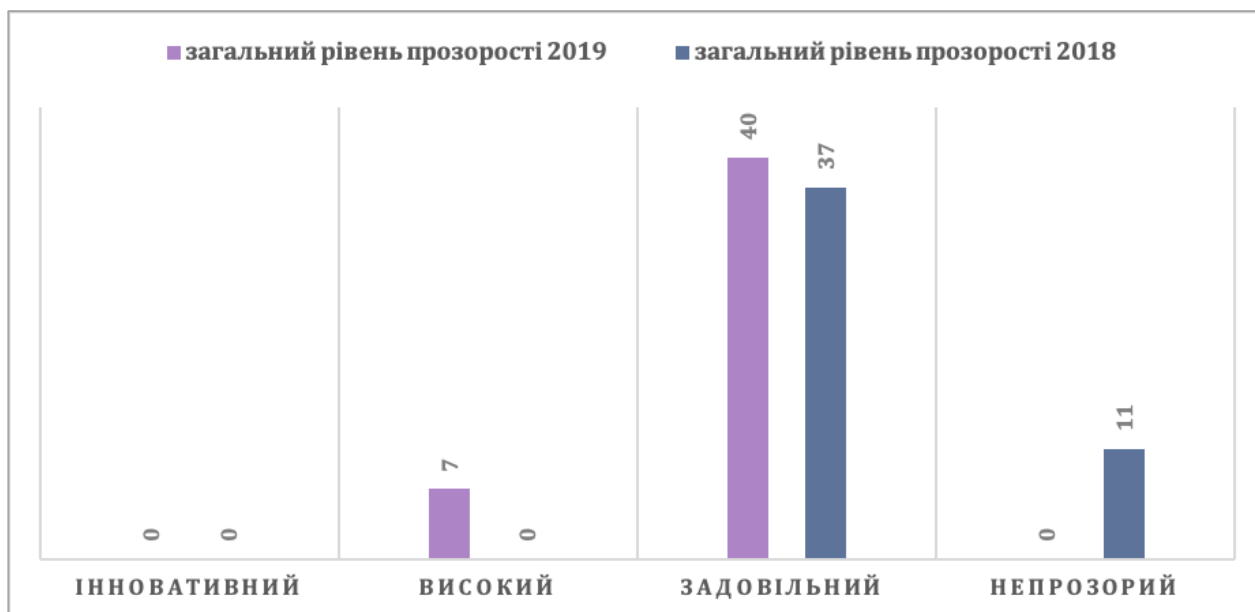
- Зі 106 громад, які пройшли оцінювання прозорості свого місцевого бюджету в 2019 р., 47 проходили аналогічне оцінювання в 2018 році, що дозволило відповідним громадам скористатись наданими рекомендаціями щодо підвищення прозорості бюджетного процесу та значно підвищити показники прозорості своїх бюджетів.

Середнє значення зростання рівня прозорості бюджетів громад, що проходили оцінювання вдруге, склало майже 18%.

За результатами другого циклу оцінювання прозорості бюджетів ОТГ 7 громад продемонстрували високий рівень прозорості бюджету і бюджет жодної громади не було визнано непрозорим. В 40-ка громадах було забезпечено задовільний рівень прозорості, при цьому оцінки 28-ми громад є більшими за 30%.

За результатами першого циклу оцінювання, що відбувся в 2018 р., жодна з громад не продемонструвала високого рівня прозорості, 37-м громад продемонстрували задовільний рівень прозорості, при чому рівень прозорості лише 5-ти ОТГ був вищими за 30-ть відсотків. В ще 11-ти ОТГ бюджети були визнані непрозорими.

Динаміка загального рівня прозорості бюджетів ОТГ

Показник прозорості Баштанської громади, що продемонструвала найвищий результат за результатами оцінювання в 2019 р., минулого року становив 46%, а за результатами другого циклу оцінювання – 61%.

Важливо і те, що лише одна громада не продемонструвала прогресу в загальному показнику прозорості свого бюджету (Більшівцівська ОТГ), хоча і в цій громаді відбулось зростання прозорості по окремих показниках.

- **Найбільша активність громад в напрямку підвищення прозорості своїх бюджетів відбувалась в напрямку забезпечення відкритості інформації про бюджетні рішення.**

Зокрема, найбільша кількість громад (більше половини) продемонструвала прогрес в:

- Оприлюдненні рішень про внесення змін до бюджету (31 з 47 громад),
- Оприлюдненні річного звіту про виконання бюджету (30 з 47 громад),
- Забезпеченні доступу до проекту рішення про бюджет (29 з 47 громад),
- Забезпеченні доступу до квартальних звітів про виконання бюджету (28 з 47 громад),
- В забезпеченні реєстрації та наповненні кабінетів розпорядниками бюджетних коштів на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів (28 з 47 громад),
- оприлюдненні інформації про комунальні підприємства громади (26 з 47 громад),

- затвердженні та оприлюдненні програми соціально-економічного розвитку (25 з 47 громад).

- 3 показників **прозорості прийняття бюджетних рішень**, що охоплює широкий спектр можливих практик залучення громадян до прийняття бюджетних рішень, найбільша кількість ОТГ продемонструвала **прогрес в забезпеченні доступу громадян до пленарних засідань сесій місцевих рад** на яких розглядається та затверджується проект рішення про бюджет (**всі 47 громад**), а також **в організації та проведенні публічного звіту про виконання бюджету за рік (26 з 47 громад)**.

Значний прогрес громади продемонстрували і в забезпеченні простоти доступу до бюджетної інформації через створення та наповнення розділу «Про бюджет» на своїх сайтах (41 з 47 громад).

Окрім того, в усіх громадах, що є учасницями програми DOBRE, відбувався скоординований збір пропозицій від громадян під час складання проекту рішення про бюджет (прозорість бюджетних рішень), а також було розроблено Бюджети для громадян на 2019 р.

- Втім є і показники прозорості місцевих бюджетів, в яких прогрес є найменш відчутним або взагалі відсутнім.

В громадах, де оцінювання прозорості місцевого бюджету відбувалось вже вдруге, повільно відбувається

- запровадження практик залучення багатосторонніх груп до процесу розробки бюджету (8 з 47 громад);
- врегулювання здійснення допорогових закупівель, а також здійснення таких закупівель через електронну систему Prozorro (7 з 47 громад);
- оприлюднення даних про капітальні видатки в машиночитних форматах та використання платформ пооб'єктних візуалізацій капітальних видатків на основі таких даних (8 з 47 громад);
- оприлюднення кварталних та річного звіту про виконання бюджету в машиночитних форматах (1 з 47 громад);
- підготовка та оприлюднення звітів за результатами оцінки ефективності бюджетних програм (5 з 47 громад).

Поки що невідомим для органів місцевого самоврядування ОТГ залишається інструмент залучення громадян до оцінки виконання бюджету (т.зв. громадський аудит бюджету).

- **Найбільший прогрес в підвищенні прозорості свого бюджету** продемонструвала Вишнівецька громада: прозорість її бюджету за рік виросла на 35%, перейшовши з категорії бюджетів з задовільним рівнем прозорості в 20% до бюджетів високого рівня прозорості в 55%.

Основний прогрес в забезпеченні прозорості бюджету громади відбувся завдяки роботі керівництва ОТГ над забезпеченням відкритості бюджетної інформації, де підвищення прозорості вдалось досягти по 13-ти показникам прозорості бюджету.

Громада, зокрема, підвищила прозорість в забезпеченні доступу до прогнозу бюджету на плановий та наступні за плановим два бюджетних роки, програми соціально-економічного розвитку, проекту рішення про бюджет, бюджетних запитів, рішення про бюджет, а також змін до бюджету, паспортів бюджетних програм, діяльності комунальних підприємств, квартальних та річного звіту про виконання бюджету, а також звітів про виконання паспортів бюджетних програм. Окрім того, підвищення прозорості бюджетної інформації відбулось за рахунок створення та наповнення [розділу про бюджет на сайті громади](#) (наразі в розділі розміщено 10-ть з 17-ти можливих інформаційних підрозділів), а також за рахунок створення та наповнення кабінетів головних розпорядників бюджетних коштів на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів.

Окрім забезпечення відкритості бюджетної інформації, громада також працювала над підвищенням прозорості прийняття бюджетних рішень та запровадженням в використання інноваційних практик. Так, в громаді було проведено бюджетні слухання проекту рішення про бюджет на 2019 р., а також оприлюднено звіт про результати проведення таких слухань, підвищено прозорість проведення пленарного засідання сесії, під час якої розглядалось та затверджувалось рішення про бюджет на 2019, розпочалась повноцінна реалізація бюджету участі з забезпеченням прозорості самого процесу, а також з використанням як традиційної форми участі, так і через онлайн-платформу. На сам кінець, в громаді розпочали використовувати онлайн-платформу інтерактивної візуалізації бюджету.

- **Показовим є і приклад Верхнянської громади, показник прозорості бюджету якої за результатами 2018 року становив всього 2%, а за результатами 2019 року – 36%**

Причиною низького рівня прозорості бюджетного процесу в 2018 році була відсутність сайту у громади. Запуск сайту громади, а також слідування отриманим за результатами оцінки 2018 року рекомендаціям щодо оприлюднення інформації та рішень щодо бюджету, забезпечили громаді стійке зростання прозорості.

Так, громада розпочала роботу по оприлюдненню значної частини інформації та рішень щодо бюджету: оприлюднення прогнозу доходів та видатків громади на плановий та 2 наступні за плановим бюджетні роки, програми соціально-економічного розвитку, проекту бюджету та рішення про бюджет, бюджетних запитів та паспортів бюджетних програм, рішень щодо внесення змін до бюджету, квартальних та річного звіту про виконання бюджету, звітів про виконання паспортів бюджетних програм, створення та наповнення кабінетів головних розпорядників бюджетних коштів на Єдиному веб-порталі використання бюджетних коштів.

В напрямку прозорості прийняття рішень громада за рік підвищила прозорість прийняття рішення про бюджет на рік, а також в організації річного звіту за виконання бюджету.

Інформацію та рішення щодо бюджету громада на новоствореному сайті оприлюднює в підрозділі [«Корисна інформація. Бюджет»](#), окрім того, платформа, на якій створено сайт бюджету, містить вбудовану візуалізацію бюджету. Прогрес

за обома показниками забезпечив зростання показників прозорості громади в напрямку підвищення власної інновативності.

ТЕНДЕНЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТІВ

Відкритість бюджетної інформації

Забезпечення відкритого та безпечного доступу до інформації про місцевий бюджет є тим параметром прозорості місцевих бюджетів, який найбільш чітко врегульований на національному рівні, як за рахунок Бюджетного кодексу та супутніх підзаконних актів, так і за рахунок урегульованості питань доступу до інформації в цілому.

- **В переважній більшості громад, а саме в 65 громадах (61% з тих, що проходили оцінювання), доступ до бюджетної інформації забезпечено на задовільному рівні, що означає, що принаймні частково інформація про бюджетні рішення та бюджетна документація є доступною для жителів громад. Ще в 32 громадах (30% з тих, що проходили оцінювання), доступ до бюджетної інформації забезпечено на високому рівні.**

Враховуючи рівень законодавчої урегульованості питання, показники прозорості не можна назвати таким, що задовольняє всім вимогам національного законодавства.

Зокрема, серед громад поширеними є практики оприлюднення бюджетних рішень без додатків, або принаймні частини додатків, які власне і містять відомості про бюджет, несвоєчасне оприлюднення рішень, неоприлюднення, оприлюднення в неповному об'ємі або невчасне оприлюднення проектів бюджетних рішень, а також супутніх документів. Часто в громадах нехтують оприлюдненням бюджетних запитів, оприлюдненням змін до паспортів бюджетних програм, рішень про затвердження квартальних звітів про виконання бюджету.

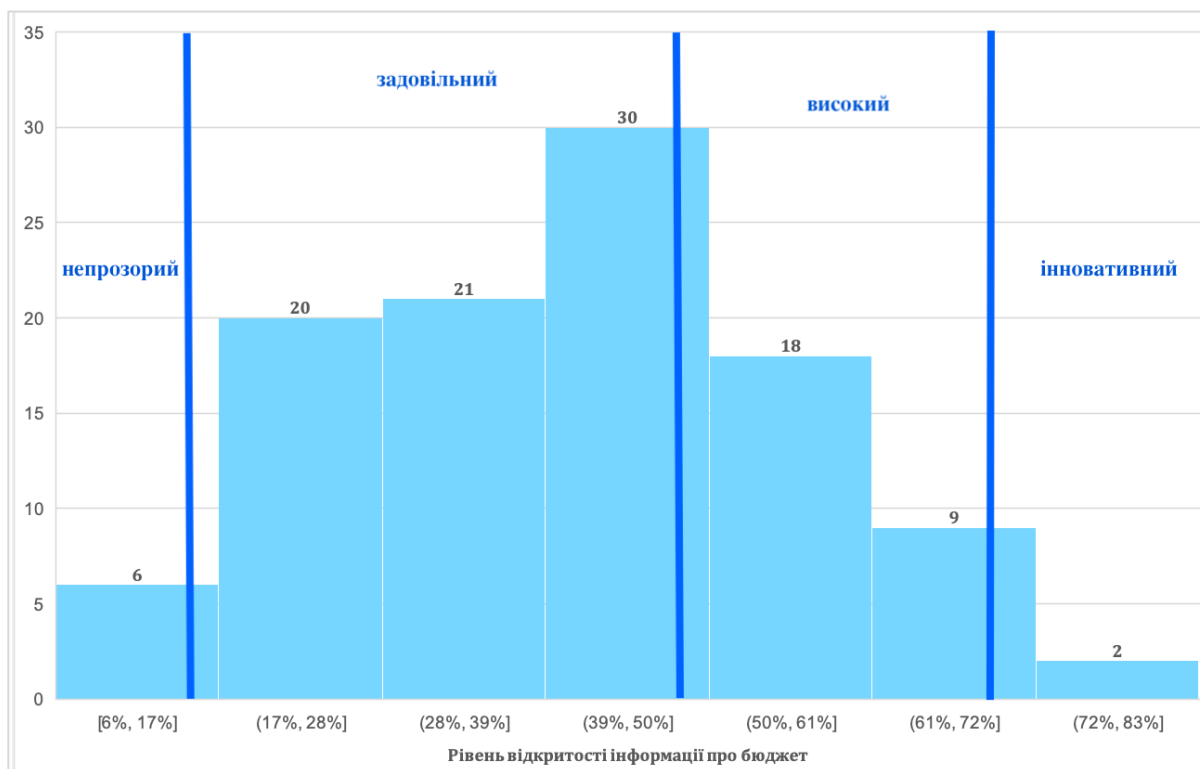
- **4 громади (4% з тих, що проходили оцінювання) продемонстрували інновативний рівень прозорості:** Немирівська (78%), Маловисківська (73%), Баштанська та Дунаєвецька (72%).

Високі показники в цих громадах свідчать про те, що по переважній більшості показників відкритості бюджетної інформації в громадах виконано вимоги повноти та вчасності оприлюднення такої інформації.

Зокрема, в громаді, яка продемонструвала найвищий результат по зазначеному показнику – Немирівській, високі або близькі до максимальних є результати забезпечення відкритості інформації щодо прогнозу бюджету громади на плановий та наступний за плановим два бюджетні періоди, стратегії розвитку громади, програми соціально-економічного розвитку, проекту рішення про бюджет, бюджетних запитів, рішення про бюджет, паспортів бюджетних програм, зміни до бюджету, діяльності комунальних підприємств, квартальних та річного звітів про виконання бюджету, звітів про виконання паспортів бюджетних програм, а також звіту про виконання програми соціально-економічного розвитку. Також громада забезпечила реєстрацію на наповнювання кабінетів головних розпорядників бюджетних коштів на використання Єдиному веб-порталі використання публічних коштів.

- Лише 5 громад (5% з тих, що проходили оцінювання) визнані по заданому параметру відкритості бюджетної інформації непрозорими: Мартинівська громада – 16%, Кочубеївська громада – 15%, Рожнівська громада – 13%, Баранівська громада – 13%, Поромівська громада – 6%.

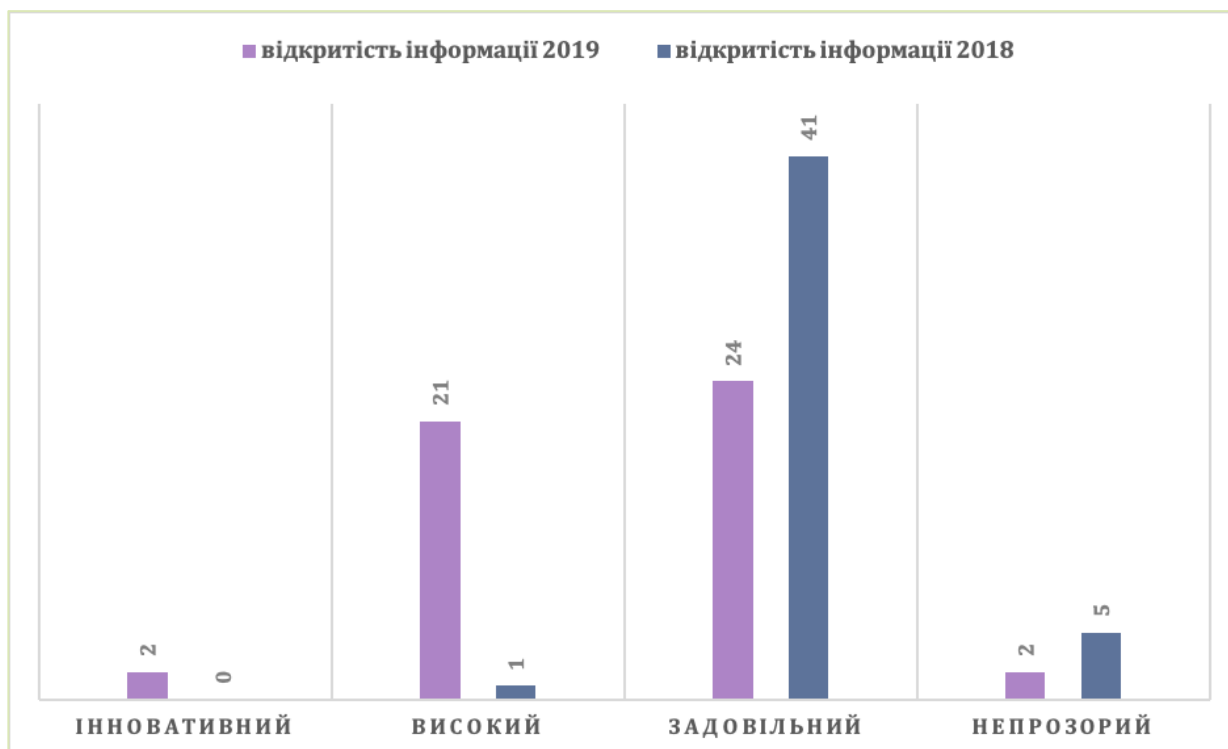
Відкритість інформації про бюджет громади

- Відштовхуючись від результатів оцінювання прозорості громад попереднього року – з'явилися ОТГ, в яких вдалось забезпечити інновативний рівень відкритості інформації про бюджет - 2 ОТГ, збільшилась кількість ОТГ і в яких забезпечено високий рівень відкритості інформації про бюджет – з 1 ОТГ до 21 ОТГ.

Відповідно, зменшилась кількість ОТГ, в яких рівень відкритості інформації є задовільним – з 41 до 24, а також тих, в яких не забезпечено прозорості за параметром відкритості бюджетної інформації: з 5% ОТГ до 2 ОТГ.

Динаміка рівня відкритості бюджетної інформації в ОТГ

- Найбільш активно в громадах відкривалась інформація щодо проекту рішення про бюджет та про внесення змін до бюджету, річного та квартальних звітів, діяльності комунальних підприємств. Також відбувалась активна робота з наповненням кабінетів головних розпорядників бюджетних коштів на Єдиному порталі використання публічних коштів.

Найменш активно відбувається розкриття титульних списків капітальних видатків, звітів про виконання паспортів бюджетних програм, звітів про виконання програм соціально-економічного розвитку.

Підвищення прозорості по показникам відкритості інформації про бюджет в ОТГ

Прозорість прийняття бюджетних рішень

Прозорість прийняття бюджетних рішень визначає практики та підходи органів місцевого самоврядування до взаємодії з громадянами, зокрема, можливості та активне включення громадян до процесів прийняття рішень щодо місцевого бюджету.

- **За параметром прозорості прийняття рішень щодо бюджету в переважній більшості громад, в яких здійснювалось оцінювання, забезпечено задовільний рівень прозорості** – 73 громади (69% ОТГ, що проходили оцінювання). Ще 11-ть громад продемонстрували високий рівень прозорості (10% ОТГ, що проходили оцінювання), а в 22 ОТГ прийняття бюджетних рішень визнано непрозорими (21% ОТГ, що проходили оцінювання).

В прозорості прийняття рішень щодо бюджету відсутні показники, за якими би більшість громад продемонстрували максимальні або близькі до максимальних значення. Навпаки, є практики залучення громадян до участі в бюджетному процесі, які в половині і більше громад, поки що взагалі не використовуються: залучення багатосторонніх дорадчих органів до розробки проекту рішення про бюджет, збір пропозицій від громадян під час складання проекту рішення про бюджет, здійснення консультацій з громадськістю щодо встановлення місцевих податків та зборів, а також консультації щодо проекту рішення про бюджет (т.зв. «бюджетні слухання»).

Втім, в усіх громадах, які приймали участь в програмі DOBRE, в 2018-му році відбувався координований збір пропозицій від громадян під час розробки проекту рішення про бюджет на 2019 р., що вплинуло на показники цих громад по параметру прозорості прийняття рішень.

Збір пропозицій від громадян здійснювався у понад 70 населених пункти в 7 областях. Всього кампанією було охоплено майже 8500 осіб та отримано понад 3000 пропозицій громадян до бюджетів 50-ти об'єднаних територіальних громад 2019. В рамках кампанії в громадах проходили вуличні акції, під час яких експерти Партнерства за допомогою «Бюджетів для громадян» пояснювали місцевим мешканцям, що таке бюджет, з чого він складається, як наповнюється і як витрачається, та в який спосіб і в який період громадяни можуть вплинути на формування доходів і витрат громади. Громадяни, в свою чергу, мали можливість подати звернення з пропозицією до бюджету своєї громади на 2019 рік. Разом з експертами в акціях та спілкуванні з мешканцями активно приймали участь і керівники громад та посадовці ОТГ.

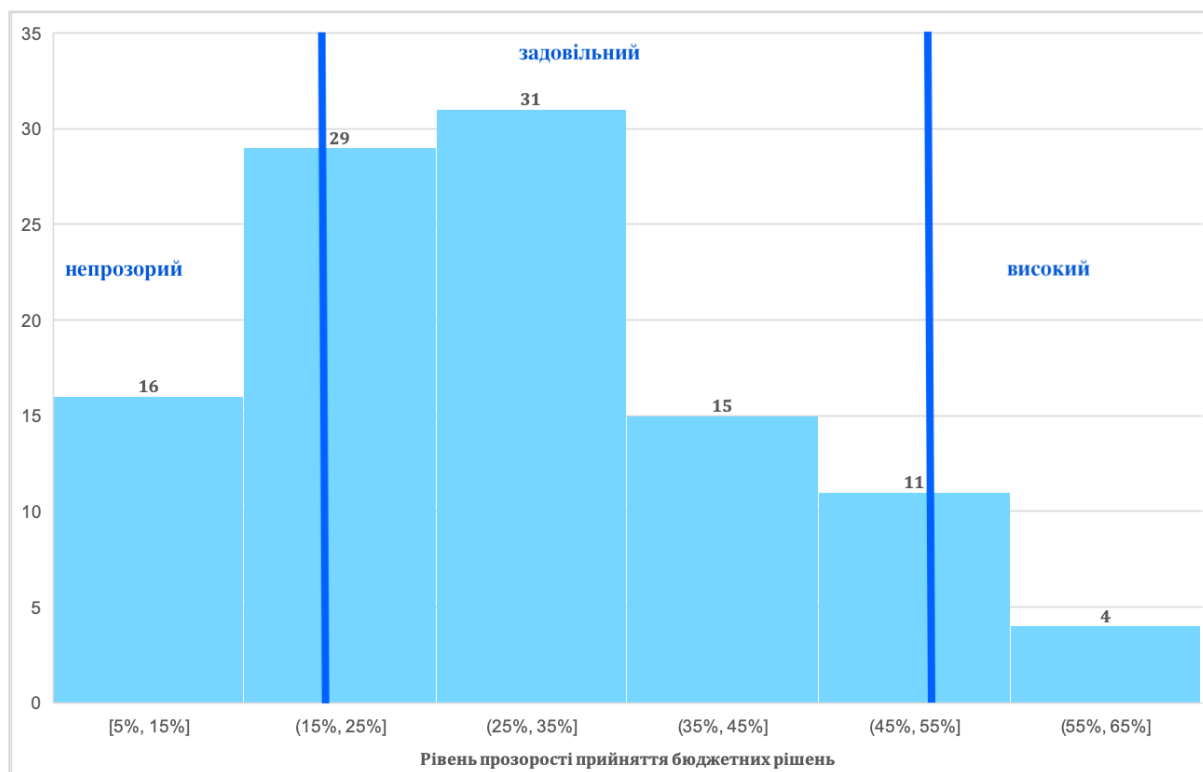
Наприклад, у Шумський ОТГ разом із експертами Партнерства у вуличній акції по збору пропозицій від громадян взяли участь голова громади та працівники фінансового управління ОТГ. Міський голова за результатами висловлених пропозицій та отриманих від громадян запитань висловився за оприлюднення більш детальної інформації щодо витрат на управління громадою, оскільки не всі жителі знають, що це витрати не лише на утримання приміщення міської ради, а й на 18 старостинських округів, які входять до складу Шумської ОТГ.

У Царичанській ОТГ на Дніпропетровщині кампанія складалася з двох частин: у першій жителям продемонстрували роботу бюджетного симулятора, за допомогою якого кожен користувач може спробувати розподілити кошти на свій розсуд. Під час другої частини експерти Громадського Партнерства «За прозорі місцеві бюджети!» на центральній площі розповіли понад 100 місцевим мешканцям громади про бюджет та забрали пропозиції від громадян до нього.

У Баштанській ОТГ, про бюджет розповіли не лише мешканцям центру громади, а й жителям сіл старостинських округів. При цьому до роз'яснювальної роботи також долучилося керівництво громади. Загалом, тільки у перший день кампанії в ній взяло участь близько 700 членів громади.

В окремих випадках, громадяни мали можливість подати свої пропозиції не тільки під час вуличних акцій, а й онлайн — через сайти рад чи їх офіційні сторінки в соціальних мережах, як наприклад, в Музиківській ОТГ в Херсонській області.

Прозорість прийняття бюджетних рішень

- Показово, що при низькому рівні залучення громадян на етапах розробки та прийняття рішень щодо бюджету, достатньо високим є показник залучення громадян на етапі виконання бюджету завдяки реалізації бюджетів участі в ОТГ. Реалізацію бюджету участі запущено в 66-ти зі 106 ОТГ.

Хоча в практиці використання цього інструменту в ОТГ також є недоліки, серед яких поширена непрозорість складу комісії, яка здійснює попередній відбір проектів громадян для голосування, непрозорість роботи комісії (неоприлюднення протоколів засідань, або аудіо/відео-записів чи стенограм), а

також відсутність практики забезпечення підзвітності за результатами реалізації циклу бюджету участі.

- **Активніше, ніж на етапах складання проекту рішення про бюджету, а також його розгляду та затвердження, практикується і залучення громадян на етапі звітування про виконання бюджету.** Зі 106 громад публічного звіту про виконання бюджету не відбувалось лише 40-ка громадах.

Втім, практики звітування про результати виконання бюджету в більшості громад є далекими від відкритої взаємодії з громадянами, оскільки, як правило, носять формальний характер: звітування нерідко відбувається в рамках пленарних засідань сесій місцевих рад перед депутатським корпусом, або ж перед працівниками виконавчих органів.

В той самий час, в 24-рьох ОТГ публічне звітування відбувалось в рамках заздалегідь анонсованих відкритих зустрічей з громадянами.

- **Результати оцінювання свідчать, що в переважній більшості громад залучення громадян до участі в бюджетному процесі забезпечується через можливість мати доступ до засідання постійної комісії місцевої ради, на засіданні якої розглядається проект рішення міської ради, а також через можливість мати доступ до пленарного засідання сесії місцевої ради, на якій здійснюється затвердження рішення про бюджет на наступний рік.**

Втім і за цими показниками в ОТГ поширеним є неоприлюднення анонсів засідань постійної комісії та сесії ради, неоприлюднення протоколів засідань, а також стенограм або аудіо/відео-записів таких засідань.

- **Найвищі показники прозорості прийняття бюджетних рішень продемонструвала Шумська громада – 65%.** В Шумській громаді використовуються всі можливі практики залучення громадян до участі в бюджетному процесі, які охоплені критеріями оцінювання. По таким показникам громада продемонструвала максимальні або близькі до максимальних значення прозорості.

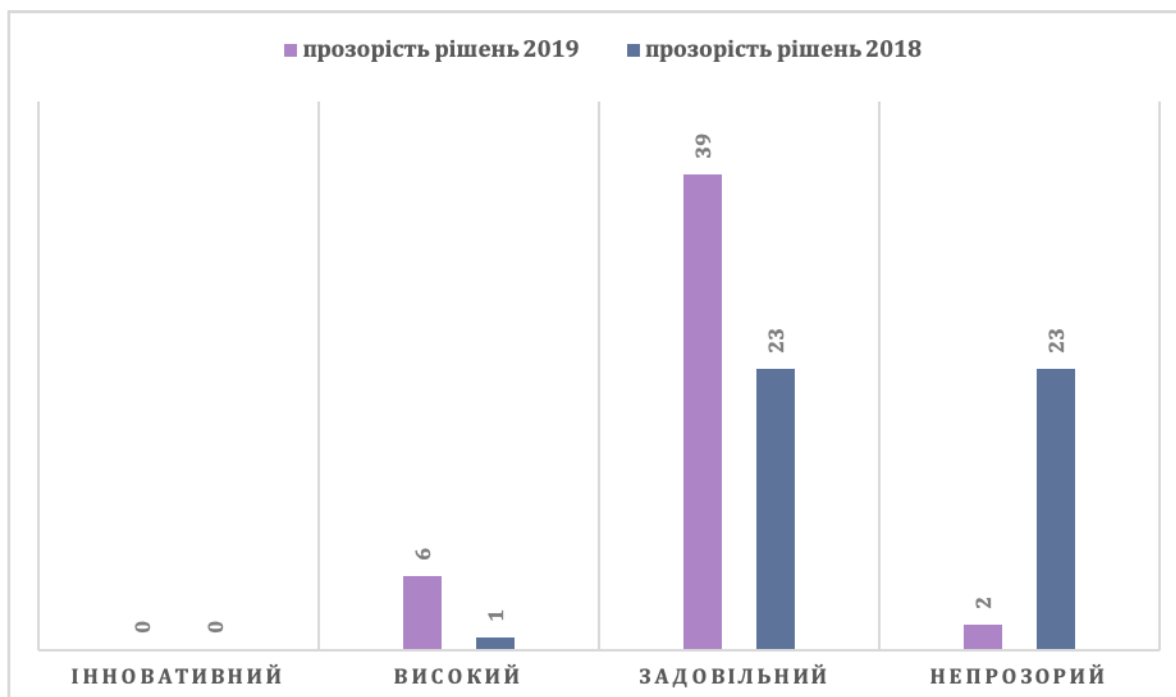
В громаді проводився збір пропозицій від громадян під час складання проекту рішення про бюджет (було отримано 54-ри пропозиції до бюджету від громадян). Активності із залучення громадян відбувались до подання проекту рішення на розгляд бюджетної комісії, оприлюднено звіт за результатами здійснення збору пропозицій з інформацією про отримані пропозиції, а також з обґрунтуванням підстав для врахування або неврахування отриманих пропозицій. Додатково громада розмістила інформацію щодо результатів збору пропозицій від громадян до бюджету 2019 року і в Бюджеті для громадян. До процесу розробки проекту рішення про бюджет була включена робоча група, до якої входять представники різних зацікавлених сторін (представники виконавчих органів, депутати, представники ОГС, бізнес). Порядок роботи такого дорадчого органу регулюється бюджетним регламентом. В громаді проводились консультації з громадськістю щодо місцевих податків та зборів, процедури здійснення таких консультацій

врегульовані, а збір пропозицій від громадян проводився заздалегідь до розгляду проекту рішення про відповідні зміни. Проект рішення про бюджет обговорювався на засіданні бюджетної комісії, проведення засідання бюджетної комісії, на якому відбувалось обговорення проекту рішення про бюджет, було анонсовано та було забезпечено безперешкодний доступ для громадян до засідання. Керівництво ОТГ ініціювало «бюджетні слухання», процедури проведення яких регулюються положенням про громадські слухання. Втім слухання було проведено за незначний проміжок часу до розгляду проекту рішення про бюджет на сесії ради: слухання відбулись 20 грудня, рішення про затвердження бюджету прийнято 21 грудня, звіт про результати проведених громадських слухань також не оприлюднювався. Пленарне засідання сесії, на якій розглядався проект рішення про бюджет, була заздалегідь анонсована (за 10 днів до засідання). Пленарне засідання сесії, на якій розглядався проект рішення про бюджет, відбулось 21 грудня 2019, а громадянам було забезпечено безперешкодний доступ до пленарного засідання сесії, на якій розглядався проект рішення про бюджет. В громаді реалізується бюджет участі, процедури та порядок яких закріплено відповідним Положенням. Оприлюднено протоколи засідань конкурсної ради, оприлюднено перелік проектів, які перемогли за результатами голосування громадян, а громадянам забезпечено можливість голосувати за громадські проекти очно. Нарешті, публічне представлення звіту про виконання бюджету було заздалегідь анонсовано, а також проведено вчасно, з дотриманням строків, передбачених Бюджетним кодексом.

- **В громадах, де оцінювання прозорості бюджету проводилось вдруге, вдалось продемонструвати прогрес в підвищенні власних показників прозорості прийняття бюджетних рішень:** лише в одній громаді не відбулось зростання в цьому напрямку.

В цілому, за результатами оцінювання 2019 року, збільшилась кількість громад, яким вдалось досягти високого рівня прозорості – з 1 до 6 ОТГ, що проходили оцінювання. Переважній більшості громад за результатами оцінювання 2019 року вдалось досягти задовільного рівня прозорості прийняття бюджетних рішень: 39 ОТГ поточного року проти 23 ОТГ попереднього року. Кількість громад, в яких прийняття рішень щодо бюджету поки що залишається непрозорим, зменшилась до 2 ОТГ, що проходили оцінювання (2 ОТГ) проти 23 ОТГ попереднього року.

Динаміка прозорості прийняття бюджетних рішень в ОТГ

Найбільш активно¹ відбувалось підвищення показників прозорості щодо прийняття рішення про місцевий бюджет, а також щодо організації публічного звіту про виконання бюджету за попередній рік.

Найбільш складними для запровадження в використання² для громад виявились практики організації роботи багатостороннього дорадчого органу, який би був долучений до процесу розробки проекту рішення про бюджет, а також організація «бюджетних слухань».

¹ Більше половини громад продемонстрували позитивну динаміку за вказаними показниками

² менше третини громад показали позитивну динаміку за такими показниками

Підвищення прозорості по показникам прозорості прийняття бюджетних рішень в ОТГ

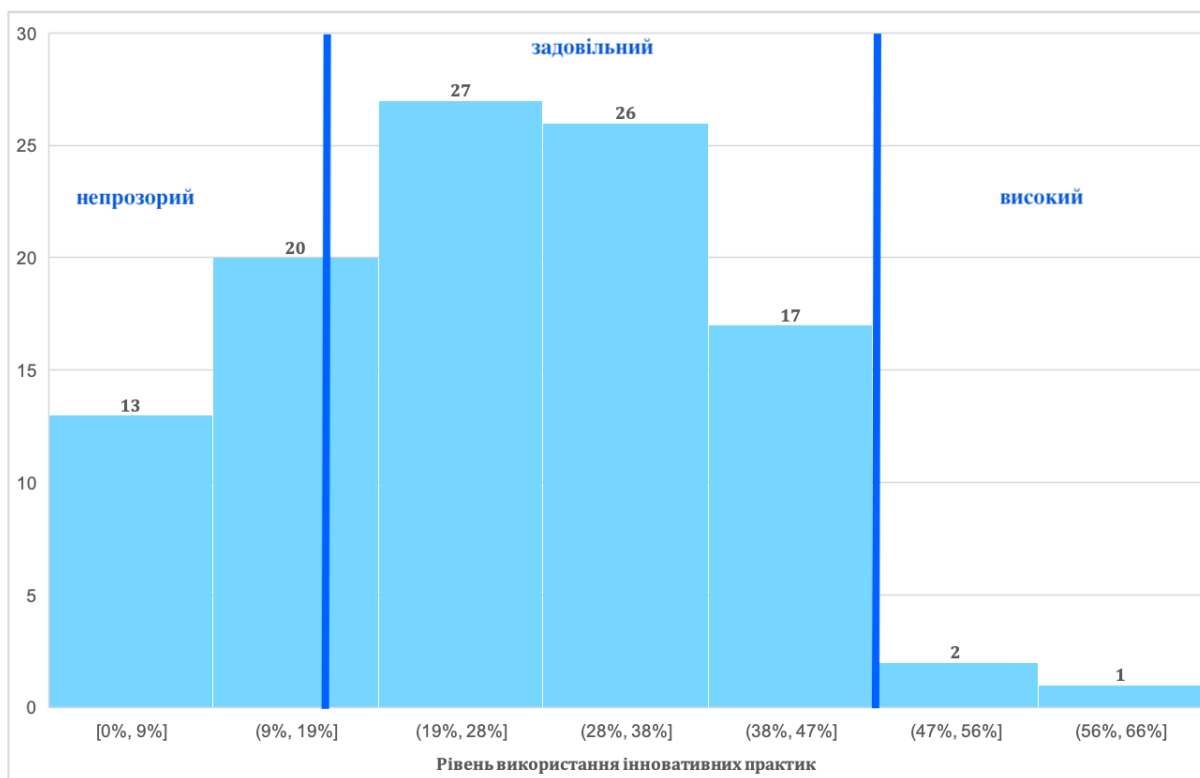
Інновативні практики

Інновативні практики в забезпеченні прозорості місцевих бюджетів відображають відданість управління громад принципам відкритості та прозорості бюджетного процесу, а також готовності до запровадження новітніх підходів як до забезпечення доступу до бюджетної інформації, так і до залучення громадян до прийняття рішень.

- **За параметром запровадження в використання інновативних практик переважна більшість громад продемонструвала задовільний рівень прозорості – 79 громад (74% з тих, що пройшли оцінювання).**

3 громади забезпечили високий рівень (3% з тих, що пройшли оцінювання) – Чмирівська, Царичанська та Лановецька. Ще в 24-х громадах (22% з тих, що пройшли оцінювання) поки що запровадження інновативних практик практично не відбувається, що характеризує громади за цим параметром як непрозорі. В тому числі, в 4-х громадах поки що не запроваджено жодної інновативної практики прозорості бюджету (Курненська, Мартинівська, Бехтерська та Соколівська).

Рівень використання інновативних практик

- **Результати оцінювання за параметром використання інновативних практик свідчать, що переважна більшість громад наразі розпочала рух до ідентифікації питань, що стосуються бюджету громади, як окремого напрямку для інформування громади, та відповідно, оформлення та наповнення розділу «Про бюджет» на сайті громади.**

Цей показник охоплює 16-ть можливих видів інформації, яка могла б підлягати оприлюдненню в зазначеному розділі. За результатами оцінювання 2019 р.

середнім показником для ОТГ є оприлюднення 6-ти з 16-ти можливих видів інформації. Як правило, це рішення про бюджет та зміни до нього, а також звіти про виконання бюджету, програма соціально-економічного розвитку, паспорти бюджетних програм та звіти про їх виконання.

Окрім того, в 52-х ОТГ використовуються онлайн-платформи для реалізації бюджету участі.

Нарешті, в усіх громадах, що є учасниками програми DOBRE, відбувалась скоординована розробка та поширення Бюджету для громадян, що додало ваги цим громадам при оцінюванні використання інновативних практик.

Втім, 3-и ОТГ, які не є учасниками програми DOBRE, також застосували практику розробки бюджету для громадян. Смизька ОТГ розробила повноцінний документ, який містив як графічну частину, що охоплювала повну структуру доходів та видатків бюджету ОТГ, так і текстові пояснення, а також інформацію для здійснення зворотного зв'язку. Чмирівська та Мамалигівська ОТГ також розробляли скорочені версії, які презентували частину бюджету ОТГ в вигляді спрощених візуалізацій.

- **В інших показниках інновативних практик випадки використання в ОТГ не є поширеними.**

Гендерний аналіз програм та рішень здійснювали 6-ть ОТГ серед тих, що пройшли оцінювання (Баранівська, Маловисківська, Олександрівська, Софіївська, Чмирівська та Шевченківська). Інструменти здійснення онлайн-консультацій, а також візуалізації бюджету використовують 32 громади, причому в переважній більшості використовується лише інструмент інтерактивної візуалізації бюджету. Інформація про забезпечення ефективності роботи комунальних підприємств наразі доступна лише щодо Чаплинської громади, в якій створено наглядову раду одного комунального підприємства. В 14-ти громадах застосовуються практики пооб'єктних візуалізацій капітальних видатків. Звіти про використання коштів місцевого бюджету в машиночитному форматі оприлюднює Немирівська ОТГ. В 9-ит ОТГ склались звіти за результатами оцінки ефективності бюджетних програм. Моніторинг гендерно чутливих програм здійснювали в Немирівській, Чмирівській та Шумській громадах.

- **Найвищі показники використання інновативних практик продемонструвала Чмирівська ОТГ, забезпечивши високий рівень за зазначеним параметром (58%).**

Керівництво ОТГ забезпечило майже повне виконання вимог щодо наповнення розділу «Про бюджет» на своєму сайті: на момент здійснення оцінки в розділі була відсутня лише інформація про бюджет участі³. В громаді здійснювався огляд НПА щодо гендерної рівності, а також гендерний аналіз бюджетних програм, розроблено Бюджет для громадян, який містить принаймні частину графічної інформації щодо бюджету громади, а також інформацію про здійснення зворотного зв'язку. В громаді використовується інтерактивна візуалізація бюджету, інтерактивна платформа пооб'єктної візуалізації капітальних видатків,

³ Бюджет участі почав реалізуватись в поточному році, проте пізніше, ніж здійснювалось оцінювання.

здійснює оцінку ефективності всіх бюджетних програм, а також проводився моніторинг гендерно чутливих програм.

- **Усі громади, що проходять оцінювання прозорості місцевого бюджету вдруге, продемонстрували прогрес в підвищенні показників використання інновативних практик.**

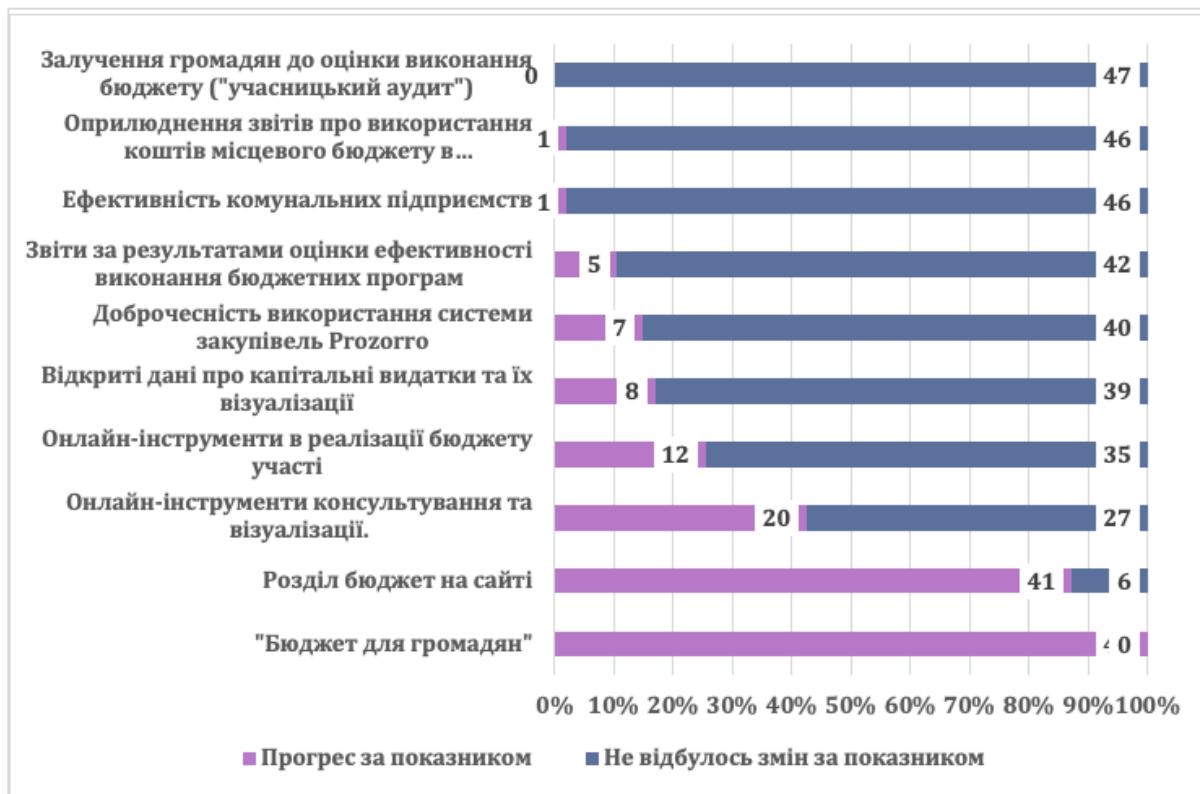
За результатами оцінювання 2019 р. одна громада продемонструвала високий рівень використання інновативних практик в порівнянні з попереднім роком. В Царичанській ОТГ рівень використання інновативних практик наразі становить 53%. Ще в 45-ти ОТГ використання інновативних практик знаходиться на задовільному рівні (за результатами 2018 р. таких громад було лише 11-ть). За результатами 2018 р. в 36-ти громадах випадки використання інновативних практик були поодинокими або взагалі відсутніми, наразі така громада лише 1 (Олександрівська ОТГ).

Динаміка рівня застосування інновативних практик забезпечення прозорості бюджетів в ОТГ

Найбільший прогрес в запровадженні інновативних практик було продемонстровано в напрямку створення та наповнення «Розділу про бюджету», в інших показниках параметру прогрес в сукупності всіх громад, які були охоплені оцінюванням вдруге відбувся в одиничних випадках, що підтверджує високий потенціал для зростання прозорості бюджету в майбутньому, який містять в собі інновативні показники прозорості.

Підвищення прозорості застосування інновативних практик в забезпеченні прозорості бюджету в ОТГ

Найкращі практики забезпечення прозорості бюджетів

Охоплення понад 100 об'єднаних територіальних громад дозволяє визначити не тільки тенденції в забезпеченні прозорості місцевих бюджетів органами місцевого самоврядування ОТГ. Особливої уваги заслуговують і практики забезпечення бюджетної прозорості, випадки використання яких наразі є одиничними в громадах, що були охоплені оцінюванням, що дозволяє називати такі практики найкращими практиками прозорості, а також рекомендувати до використання іншим громадам з урахуванням практичного досвіду колег як приклади⁴.

До найкращих практик забезпечення прозорості бюджету, які варто рекомендувати до запровадження в використання всім ОТГ можна віднести:

- **Гендерний аналіз програм та рішень**, який здійснювали лише 3 ОТГ: Баранинська, Маловисківська, Олександрівська, Софіївська, Чмирівська та Шевченківська. При цьому аналіз і НПА та документів щодо показників гендерної рівності, і гендерний аналіз бюджетних програм здійснювали лише Баранинська, Софіївська та Чмирівська ОТГ.
- **Онлайн-інструменти здійснення консультацій щодо бюджету**. Інструменти використовувались лише в 1-й ОТГ: Царичанській, де запроваджено в використання бюджетний симулятор, який дозволяє через просвітницький процес подавати пропозиції до місцевого бюджету.
- **Оприлюднення звітів про використання коштів бюджету в машиночитних форматах**: розпочала здійснювати лише 1 ОТГ: Немирівська.
- **Звіти за результатами оцінки ефективності бюджетних програм**: здійснювали Підволочиська, Степанецька, Тавричанська, Царичанська, Чаплинська та Чмирівська ОТГ.
- **Моніторинг гендерно-програм** здійснюють лише в 3 ОТГ: Немирівській, Чмирівській та Шумській.

⁴ Для визначення таких практик використовуються показники прозорості, за умови, що вони дотримані не більше ніж 10-ти громадами при найбільш поширених нульових або мінімальних значеннях показників.

УЗАГАЛЬНЕНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

За результатами оцінювання рівня прозорості місцевих бюджетів 105 об'єднаних територіальних громад загальними першочерговими заходами для органів місцевого самоврядування всіх ОТГ виступають наступні:

- **Побудова виконавчими органами місцевих рад системи розробки та оприлюднення рішень та документації стосовно бюджету з визначенням чітких строків оприлюднення та оновлення інформації, визначенням переліку всієї інформації, що має підлягати оприлюдненню, а також визначенням відповідальних за оприлюднення рішень та документації.**

Загальноприйнятим підходом до оприлюднення інформації рекомендується обрати оприлюднення всієї інформації, що не має характеристик інформації з обмеженим доступом.

В цілому, вбачається, що описаний загальний підхід до розкриття інформації стосовно бюджету має застосовуватись щодо будь-якої публічної інформації, яка знаходиться в розпорядженні органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. В такому випадку і робота з оприлюдненням інформації стосовно бюджету перейде до рутинних щоденних практик, які не будуть потребувати додаткових зусиль від персоналу виконавчих органів ОТГ.

Підвищенню ефективності оприлюднення інформації стосовно бюджету має сприяти і запровадження внутрішнього електронного діловодства та документообігу. Серед іншого, перехід на електронний документообіг дозволить знизити поширеність практики оприлюднення сканованих версій документів та рішень, особливо стосовно питань бюджету, де неможливість швидкої подальшої обробки та аналізу документів (якими і є скановані документи) значно знижує суспільну користь від їх оприлюднення.

- В частині оприлюднення бюджетної документації та рішень, виконавчим органам місцевих рад об'єднаних територіальних громад рекомендовано продовжувати роботу над забезпеченням громадськості вчасним та повним доступом до рішень та документів стосовно бюджету: прогнозу бюджету на плановий та наступний за плановим два бюджетні періоди, бюджетних запитів, рішення про бюджет, паспортів бюджетних програм, рішень щодо змін до бюджету та паспортів бюджетних програм, рішень щодо затвердження квартального та річного звіту, звітів про виконання паспортів бюджетних програм, звіту про виконання програми соціально-економічного розвитку.

Окрему увагу органам місцевого самоврядування варто звернути на оприлюднення проектів рішень, які передбачають процедуру затвердження виконавчим комітетом чи місцевої радою, де потреба вчасності та повноти оприлюднення застосовуються також і до самих проектів рішень.

- **Органам місцевого самоврядування варто звернути увагу на запровадження в використання практик залучення громадян до розробки та прийняття рішень стосовно бюджету.**

Визначення пріоритетів та потреб громади завдяки використанню таких інструментів, як збір пропозицій від громадян під час складання бюджету та обговорення проекту бюджету в форматі громадських («бюджетних») слухань здатне сприяти більшому розумінню проблем та настроїв громадськості з одного боку, а також сприяти зниженню соціальної напруженості та розбудові партнерських взаємовідносин громадян та органу місцевого самоврядування з іншої сторони.

- **Для подальшого розвитку та підтримки практик залучення громадян до бюджетного процесу на етапах виконання місцевого бюджету та звітування про його виконання органам місцевого самоврядування варто приділити особливу увагу забезпеченню зворотного зв'язку з громадянами, що приймають участь в таких процесах, а також приймати заходи для розширювати кола громадян, які залучаються до процесів участі.**

Зокрема, в реалізації бюджету участі компонентом розбудови відкритої та довірчої взаємодії громадян та органів місцевого самоврядування є забезпечення прозорості роботи органу, що здійснює відбір проектів громадян, які подаються на голосування громади, а також підготовка аналізу та оприлюднення відповідного звіту за результатами реалізації циклу бюджету участі. Останній елемент виступає також підґрунтям для вдосконалення власних практик використання інструменту участі в майбутньому.

Організація проведення публічного звіту за результатами виконання бюджету потребує від органів місцевого самоврядування громад додаткових зусиль в своєчасному та заздалегідь проведеному широкому анонсуванню такого відкритого заходу. Актуальним для об'єднаних територіальних громад є і проведення публічного звіту в декілька етапів з відвідуванням населених пунктів громади за межами її центру. Не в останню чергу подальшим напрямком для розвитку в організації публічних звітів за результатами виконання бюджету має стати і напрацювання таких форматів, які дозволятимуть громадянам краще зрозуміти зміст самого звіту.

- **Для забезпечення сталості застосування інструментів залучення громадян до бюджетного процесу, останні потребують регламентування та чіткого визначення процедур взаємодії сторін, строків здійснення консультацій, а також відповідальності та зобов'язань, які беруть на себе сторони в процесах взаємодії громадськості та виконавчих органів місцевих рад.**

Зокрема, для чіткості визначеності строків використання форм залучення громадян до бюджетного процесу належне регулювання здатне передбачення використання інструментів залучення громадян в бюджетних регламентах.

Тим не менш, окремого регулювання потребують процедури та зобов'язання сторін в процесах взаємодії. Бюджетні регламенти далеко не завжди в таких випадках виглядають доречними інструментами для врегулювання питань участі громадян в бюджетному процесі з огляду на потребу уникнути нагромадження в бюджетних регламентах тих процедур, які не є специфічними виключно для бюджетного процесу, а потребують регулювання в ширшому контексті громадської участі на рівні громади в процесах врядування. Зокрема, для врегулювання процедур збору пропозицій від громадян під час складання бюджету, в тому числі, шляхом використання онлайн-платформ для консультацій з громадянами потрібне врегулювання процедур проведення публічних консультацій в громаді. Діяльність багатосторонньої робочої групи, яка долучена до процесу розробки проекту бюджету, потрібне врегулювання питання створення та роботи консультативно-дорадчих органів при виконавчих органах місцевого самоврядування, місцевій раді або голові громади. Для проведення консультацій з громадянами стосовно проекту бюджету (або бюджетних слухань) – потрібне врегулювання проведення громадських слухань в громаді. Реалізація бюджету участі також потребує окремого регулювання, і є чи не єдиною специфічною формою залучення громадян, яка використовується виключно в рамках бюджетного процесу. В усіх випадках врегулювання можливе через затвердження окремих положень для кожного інструменту залучення громадян, або ж на рівні статуту громади.

- **Для забезпечення максимальної доступності інформації про бюджет для громадян виконавчим органам місцевих рад об'єднаних територіальних громад рекомендується продовжувати наповнення розділів «Про бюджет» на своїх офіційних сайтах.**

Окрім базових для такого розділу рішень міської ради щодо затвердження бюджету, змін до нього, а також звітів про виконання бюджету, органам місцевого самоврядування рекомендується доповнювати та регулярно оновлювати такі розділи наступною інформацією: актуальна версія бюджету, яка враховує всі внесені до бюджету протягом року зміни, перелік головних розпорядників бюджетних коштів з обов'язковим зазначенням кодів ЄДРПОУ, кошторис на утримання органу місцевого самоврядування, паспорти бюджетних програм, а також звіти про їх виконання, титульні переліки капітальних видатків, посилення на портал відкритих даних (власний чи державний), де бюджетні дані оприлюднені в машиночитному форматі.

- **В цілях підвищення розуміння громадянами видатків з бюджету органам місцевого самоврядування рекомендується звернути увагу на можливість підключення до електронних платформ, які здійснюють пооб'єктну візуалізацію капітальних видатків з бюджету. Одночасно просвітницьку та консультативну функцію здатні виконувати бюджетні симулятори, в разі якщо останні передбачають можливість подання пропозицій до бюджету громадянином та ідентифікації його особи.**

Підключення до платформ пооб'єктної візуалізації капітальних видатків вимагатиме від громад і оприлюднення та постійного оновлення відомостей з

об'єктами, на які спрямовуються капітальні видатки. Останні дії також сприятимуть роботі виконавчих органів в напрямку оприлюднення титульних списків капітальних видатків.

Підключення до платформ пооб'єктної візуалізації, а запровадження бюджетних симуляторів виглядає особливо перспективним, оскільки наразі вже існують готові програмні рішення для обох інструментів.

- Для підвищення прозорості здійснення закупівель в ОТГ може мати користь **проведення «допорогових» закупівель з використанням електронної систему закупівель.**

Забезпечити повноцінне функціонування цього інструменту прозорості та запобігання корупції здатне затвердження та дотримання положення про здійснення публічних закупівель в ОТГ.

- **Оприлюднення бюджетних даних в машиночитних форматах є прогресивною практикою.** Втім наявність регулювання національного рівня, яке чітко визначає формати та переліки даних, які підлягають оприлюдненню, робить практику оприлюднення даних, які стосуються бюджету, в машиночитних форматах, обов'язком розпорядників інформації.

Виходячи з таких умов, органам місцевого самоврядування рекомендується звернути увагу на Постанову Кабінету №835 від 21.10.2015⁵. Втім в цьому напрямку вважається вкрай необхідним активна робота зацікавлених сторін в напрямку підвищення потенціалу персоналу органів місцевого самоврядування до роботи з відкритими даними, в тому числі, стосовно бюджету.

⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-п>

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Оцінювання прозорості місцевого бюджету відбувається на основі заповнення опитувальника – переліку закритих запитань, які дозволяють визначити відповідність критеріям прозорості місцевого бюджету.

Перелік запитань, представлених в опитувальнику, не ставить на меті оцінювання якості управління публічними фінансами на місцевому рівні, проте спрямовано на оцінювання максимальної відкритості бюджетного процесу та бюджетної інформації для широких верств населення, а також зусилля органів місцевого самоврядування по спрощенню шляхів доступу громадян до бюджетної інформації, участі в бюджетному процесі, а також забезпеченню зрозумілості таких процесів.

Опитувальник структуровано за **етапами бюджетного процесу**, а також за **параметрами прозорості бюджетного процесу** на місцевому рівні.

Для складання переліку критеріїв оцінювання обрано **34 показники забезпечення прозорості місцевих бюджетів. Набір показників прозорості відповідає параметрам відкритості інформації, забезпечення прозорості рішень, а також використання інновативних практик** (кращих практик забезпечення прозорості бюджетів, включаючи використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій для забезпечення як прозорості інформації, так і участі громадян в бюджетному процесі).

Критерії для оцінювання представляють собою перелік питань, сформульованих виходячи з чинного українського законодавства, а також відомих добрих практик забезпечення прозорості бюджетного процесу, які відповідають 34 показникам забезпечення прозорості місцевих бюджетів.

Під відкритістю інформації в опитувальнику розуміється проактивне забезпечення органом місцевого самоврядування доступності всієї інформації про місцевий бюджет, доступу до бюджетних документів та рішень щодо бюджету. Джерелом для забезпечення перманентного доступу до бюджетної інформації визнаються веб-сайти органів місцевого самоврядування та додаткові платформи до них.

Під прозорістю рішень розуміється забезпечення максимально відкритого процесу прийняття всіх рішень, а також обговорень які їм передують, в тому числі, з максимально широким забезпеченням як можливостей для участі громадськості в бюджетному процесі, так і реальних практик залучення громадян. Практики залучення громадян розглядаються в широкому контексті, де можлива участь як експертних груп, які не є суб'єктами прийняття бюджетних рішень, так і участь пересічних громадян, які не мають спеціалізованих та технічних знань щодо бюджетного процесу. Форми залучення громадян розглядаються в аспекти «глибини залучення»: інформування – як форма пасивної односторонньої комунікації органу місцевого самоврядування з громадянами без отримання зворотнього зв'язку щодо предмету комунікації (наприклад, практики інформування про обговорення проекту бюджету на засіданні спеціалізованої постійної депутатської комісії); практики консультування – які передбачають

двосторонню комунікації органу місцевого самоврядування з отриманням зворотнього зв'язку щодо предмету комунікації з громадянами, а також реалізація активних форм громадської участі, що передбачає делегування частини повноважень органу місцевого самоврядування громадянам (напр. «бюджети участі»).

Опитувальник для оцінки прозорості місцевих бюджетів сконструйований за принципом відповідності критеріїв оцінювання етапам бюджетного процесу.

В рамках кожного етапу бюджетного процесу оцінюється відкритість інформації, прозорість прийняття рішень та застосування інновативних практик для забезпечення прозорості бюджету.

Показники відкритості інформації охоплюють наявність певного документу, його оприлюднення на офіційному веб-сайті органу місцевого самоврядування, своєчасність оприлюднення відповідного документу, рішення або повідомлення та повнота оприлюдненого документу (забезпечення доступності всієї інформації, яка є в розпорядженні органу місцевого самоврядування щодо конкретного документу або рішення).

Показники прозорості рішень охоплюють наявність нормативно-правових актів, які передбачають чіткі процедури порядку залучення громадян до визначених елементів бюджетного процесу, практичне застосування таких практик, вчасне практичне застосування (що передбачає реалізацію залучення громадян саме в той час, коли результати такого залучення мають сенс, а зворотній зв'язок може бути якісно опрацьований), та, на сам кінець, забезпечення підзвітності процесу (оприлюднення документів чи інформації, які підтверджують практичну реалізацію, опрацювання результатів залучення громадськості, спосіб, в який будуть використані результати залучення громадськості).

Показники використання інновативних практик в бюджетному процесі охоплюють як забезпечення відкритості бюджетних документів та рішень, так і забезпечення громадської участі в бюджетному процесі. Це критерії – які демонструють високий рівень відданості ідеї прозорості бюджету, використання ІКТ та збільшення доступності та зрозумілості бюджетного процесу для широких верств населення. В переважній більшості інновативні практики не закріплені спеціалізованим законодавством України, хоча й не суперечать правам громадян, передбаченим Конституцією, Законами «Про місцеве самоврядування», «Про доступ до публічної інформації», Бюджетному Кодексу та іншим законам та підзаконним актам, які регулюють бюджетний процес та діяльність органів місцевого самоврядування. В той самий час, інновативні практики впливають з міжнародних угод, рекомендацій та відомих кращих практик забезпечення прозорості бюджетного процесу

Розрахунок оцінки прозорості місцевих бюджетів та Індексу прозорості

1. Кожен з показників прозорості передбачає як мінімум одне закрите запитання, переважна більшість яких передбачає дві можливі відповіді: «Так» або «Ні». Відповідно, при відповіді «Так» за критерій присвоюється 1 бал, а при відповіді «Ні» - 0 балів.

В певних випадках, коли на запитання, окрім відповідей «Так» або «Ні», можлива ще відповідь «Частково» - оцінка є десятковим представленням долі повної відповідності критерію, представленому в запитанні (наприклад, якщо з 10 передбачених законодавством додатків до бюджетного документу оприлюднено лише 8, що є 8/10-ми від повної відповідності, або 0,8 бала).

Загалом, опитування складається зі 142 запитань до критеріїв прозорості, відповідно сума позитивних відповідей на запитання і представляє собою суму балів: за показниками прозорості; параметрами прозорості та етапами бюджетного процесу.

Загальна структура оцінки прозорості місцевих бюджетів

№	Етап бюджетного процесу	Показник прозорості місцевого бюджету	Параметр прозорості місцевого бюджету	Сума максимальних балів за показником
1	Складання проектів бюджету	прогноз доходів та видатків на плановий та наступні за плановим два бюджетні роки	Відкритість інформації	3
2		стратегія розвитку громади		2
3		програма соціально-економічного розвитку		4
4		збір пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік	Прозорість рішень	4
5		Залучення багатосторонніх дорадчих органів до процесу розробки бюджету на наступний рік		5
6		консультації щодо проекту рішення про місцеві податки та збори		4
7		розділ бюджет на сайті	Інновативні практики	16
8		гендерний аналіз програм та рішень		2
9	Розгляд проекту бюджету та прийняття рішення про місцевий бюджет	проект рішення про місцевий бюджет	Відкритість інформації	4
10		бюджетні запити		4
11		рішення про бюджет		3
12		паспорти бюджетних програм		3
13		обговорення проекту бюджету на засіданні бюджетної комісії	Прозорість рішень	5
14		консультації з громадськістю щодо проекту рішення про бюджет на наступний рік (бюджетні слухання)		4
15		прийняття рішення про місцевий бюджет на наступний рік		5
16		"Бюджет для громадян"	Інновативні практики	5
17		онлайн-інструменти консультування та візуалізації		2
18		Зміни до бюджету	Відкритість інформації	7
19		Єдиний веб-портал використання публічних коштів (E-Data)		2
20		Закупівлі		3

21	Виконання бюджету, включаючи внесення змін до рішення про місцевий бюджет	Титульні списки капітальних видатків		2
22		Діяльність комунальних підприємств		9
23		Бюджет участі	Прозорість рішень	7
24		Ефективність комунальних підприємств	Інновативні практики	3
25		Доброчесність використання системи закупівель Prozorro		2
26		Онлайн-інструменти в реалізації бюджету участі		2
27		Відкриті дані про капітальні видатки та їх візуалізації		2
28	Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього	Квартальні звіти про виконання бюджету	Відкритість інформації	5
29		Річний звіт про виконання бюджету		5
30		Звіти про виконання паспортів бюджетних програм		3
31		Звіт про виконання Програми соціально-економічного розвитку		3
32		Публічний звіт голови про виконання бюджету за рік	Прозорість рішень	3
33		Оприлюднення звітів про використання коштів місцевого бюджету в машиночитному форматі	Інновативні практики	2
34		Звіти за результатами оцінки ефективності виконання бюджетних програм		3
35		Залучення громадян до оцінки виконання бюджету ("учасницький аудит")		3
36		Моніторинг гендерно чутливих бюджетних програм		1

Індекс прозорості місцевого бюджету

2. **Оцінка прозорості місцевого бюджету** є сумою зважених оцінок по кожному параметру прозорості місцевого бюджету.

Незважена оцінка по кожному параметру прозорості є простою сумою балів, набраних об'єктом оцінювання за кожним з трьох параметрів прозорості в рамках чотирьох етапів бюджетного процесу.

Зважена оцінка за параметром є долею незваженої максимальної суми балів за параметром в загальній сумі незважених балів, помноженою на 100.

Зважена оцінка по параметру прозорості місцевого бюджету = Сума незважених балів за параметр/загальну суму незважених балів по всім параметрам*100

Параметр	Максимальна незважена сума балів за параметром	Максимальна зважена оцінка за параметром
відкритість інформації	62	43
прозорість рішень	37	26
інновативні практики	43	31
Загалом	142	100

Структура оцінювання

1. **Індекс прозорості місцевого бюджету** – це проста сума зважених оцінок, отриманих місцевим бюджетом, який проходить оцінювання, по кожному параметру оцінювання.

Максимальна зважена **оцінка прозорості місцевого бюджету дорівнює 100 балів**, що є сумою максимальних зважених оцінок по всім показникам, без десяткових знаків.

Відповідно, **чим ближча загальна оцінка до максимально можливих 100 балів, тим прозорішим є місцевий бюджет.**

Індекс прозорості місцевого бюджету = Зважена оцінка_{параметр відкритості інформації} + Зважена оцінка_{параметр прозорості рішень} + Зважена оцінка_{параметр інновативних практик}.

З метою порівняння між собою рівня прозорості місцевих бюджетів, всі місцеві бюджети, які проходять оцінювання, складають загальний **Рейтинг прозорості місцевих бюджетів**, де місцевий бюджет з найнижчим індексом прозорості посідає найнижче, а з найвищим – найвище місце.

Структура оцінювання

2. **Застосування трьох параметрів** оцінювання («відкритість інформації», «прозорість рішень», «інновативні практики») **дозволяє групувати показники міст за окремими параметрами** та порівнювати їх між собою, де за кожним параметром оцінка представляє собою суму всіх зважених оцінок за показниками, які входять до одного з трьох параметрів прозорості.

Наприклад, можна буде з'ясувати, який з місцевих бюджетів є найкращим в забезпеченні запровадження та реалізації «інновативних практик». При цьому в загальному рейтингу прозорості індекс прозорості може бути і не найвищим.

3. Аналогічним чином, проведення оцінювання в рамках **чотирьох етапів бюджетного процесу** дозволяє оцінити прозорість кожного окремого етапу та здійснювати порівняння між місцевими бюджетами, які пройшли оцінювання, за етапами. Максимальна оцінка по кожному етапу бюджетного процесу є сумою зважених оцінок по всім критеріям, яка входять до відповідного етапу.

Зважена оцінка по кожній стадії бюджетного процесу за аналогією з параметрами прозорості представляє собою співвідношення суми незважених балів, отриманих бюджетом, який проходить оцінювання в рамках кожної стадії бюджетного процесу до загальної суми незважених балів помноженою на 100.

Сума зважених оцінок за кожним етапом також дорівнює 100 б.

Зважена оцінка по етапу бюджетного процесу = Сума незважених балів за етап/загальну суму незважених балів по всіх етапах*100

Етапи бюджетного процесу

Етап бюджетного процесу	Максимальна незважена сума балів	Максимальна зважена оцінка
Складання проектів бюджету	40	28
Розгляд проекту бюджету та прийняття рішення про місцевий бюджет	35	24
Виконання бюджету, включаючи внесення змін до рішення про місцевий бюджет	40	28
Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього	28	20
Всього	142	100

ДОДАТОК**Опитувальник для оцінювання прозорості місцевих бюджетів****Показник 1. Прогноз доходів та видатків на плановий та наступний за плановим два бюджетні роки.**

- Чи має міська рада прогноз доходів та видатків на плановий та наступні за плановим два бюджетних роки?
- Чи прогноз оприлюднено на сайті міської ради?
- Чи проект прогнозу оприлюднено за 20 днів до розгляду з метою затвердження?

Показник 2. Стратегія розвитку громади.

- Чи є в громади затверджена радою Стратегія розвитку?
- Чи стратегія розвитку громади оприлюднена на сайті омс?

Показник 3. Програма соціально-економічного розвитку громади.

- Чи ПСЕР затверджена рішенням ради?
- Чи вчасно ПСЕР затверджена (до 25 грудня, року, що передує плановому)?
- Чи ПСЕР оприлюднена на офіційному сайті ОМС?
- Чи ПСЕР оприлюднена в повному обсязі (містить всі додатки)?

Показник 4. Збір пропозицій від громадян під час складання бюджету

- Чи затверджено органом місцевого самоврядування НПА, який передбачає процедури збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік?
- Чи здійснювались заходи по збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік в поточному році, що оцінюється?
- Чи заходи по збору пропозицій від громадян під час складання бюджету на наступний рік проведено в період з 15 липня по 15 жовтня року, який передує року, на який планується бюджет?
- Чи оприлюднено звіт про отримані пропозиції від громадськості під час складання бюджету на наступний рік, а також про враховані та не враховані пропозиції та обґрунтування таких рішень?

Показник 5. Залучення багатосторонніх дорадчих органів до процесу розробки бюджету на наступний рік.

- Чи в омс є багатостороння робоча група, до якої входять представники різних зацікавлених сторін (представники виконавчих органів омс, депутати, представники ОГС, науковці, бізнес)?
- Чи є документ, який передбачає процедури роботи такого дорадчого органу?
- Чи робоча група була залучена до процесу планування бюджету на наступний рік?
- Чи робоча група була залучена до процесу планування бюджету в період з 15 липня до моменту подання проекту бюджету на розгляд депутатських комісій?
- Чи оприлюднено звіт про враховані та невраховані пропозиції з обґрунтуванням підстав для неврахування пропозицій, отриманих від робочої групи, до складу якої входять представники різних зацікавлених сторін?

Показник 6. Консультації щодо проекту рішення про місцеві податки та збори.

- Чи є документ, який передбачає процедури та порядок проведення консультацій з громадськістю з цього питання, або загальний документ щодо місцевих податків та зборів з компонентом громадських консультацій?
- Чи проводились консультації з громадськістю щодо проекту рішення про місцеві податки та збори на наступний рік?
- Чи проведено консультації з громадськістю про місцеві податки та збори в період з 1 січня до 1 липня року, який передує тому, на який відбувається планування?

- Чи оприлюднено звіт про враховані та невраховані пропозиції з обґрунтуванням підстав для неврахування отриманих пропозицій щодо проекту рішення про місцеві податки та збори на наступний рік?

Показник 7. Розділ «Про бюджет» на сайті місцевої ради.

- Чи є на офіційному сайті омс окремих розділ, присвячений питанням місцевого бюджету?
- Чи розділ містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів з кодами ЄДРПОУ?
- Чи розділ містить посилання на розпорядників бюджетних коштів на порталі E-Data?
- Чи в розділі оприлюднено рішення ради (військово-цивільної адміністрації) про затвердження бюджету з усіма додатками?
- Чи в розділі оприлюднено рішення про внесення змін до бюджету?
- Чи в розділі оприлюднено Програму соціально-економічного розвитку громади?
- Чи в розділі оприлюднено актуальний бюджет з урахуванням усіх змін, що були внесені в нього протягом року?
- Чи в розділі оприлюднено кошторис на утримання органу місцевого самоврядування?
- Чи в розділі оприлюднено паспорти бюджетних програм разом з наказом або розпорядженням про їх затвердження?
- Чи в розділі оприлюднено звіти про виконання паспортів бюджетних програм?
- Чи в розділі оприлюднено титульний перелік капітальних видатків?
- Чи в розділі є посилання на інтерактивну онлайн платформу пооб'єктної візуалізації капітальних видатків?
- Чи в розділі оприлюднено "бюджет для громадян"?
- Чи в розділі оприлюднено актуалізовані паспорти бюджетних програм разом з наказом або розпорядженням про їх затвердження?
- Чи в розділі оприлюднено посилання на портал відкритих даних (свій або державний), де бюджетні данні оприлюднені у машиночитних форматах?
- Чи в розділі є посилання на всю інформацію щодо бюджету участі, в разі, якщо такий реалізується в громадах?

Показник 8. Гендерно орієнтований підхід до складання бюджету

- Чи має орган місцевого самоврядування практику здійснення огляду нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність, принаймні один раз на рік?
- Чи має місцева влада практику гендерного аналізу бюджетних програм та прийняття рішень за його результатами?

Показник 9. Проект рішення про місцевий бюджет

- Чи проект рішення про місцевий бюджет на наступний рік оприлюднено на офіційному сайті?
- Чи проект рішення про місцевий бюджет на наступний рік містить всі додатки?
- Чи проект рішення про місцевий бюджет оприлюднено за 20 днів до розгляду на сесії міської ради?
- Чи проект рішення про місцевий бюджет на наступний рік оприлюднено з пояснювальною запискою?

Показник 10. Бюджетні запити

- Чи оприлюднено на сайті бюджетні запити головних розпорядників бюджетних коштів?
- Чи оприлюднено бюджетні запити всіх головних розпорядників бюджетних коштів?
- Чи оприлюднено всі форми бюджетних запитів головних розпорядників бюджетних коштів?
- Чи оприлюднено бюджетні запити не пізніше, ніж за 2 тижні до засідання депутатської комісії (орієнтовно, до 1 вересня року, який передуює року, на який складається бюджет)?

Показник 11. Рішення про бюджет

- Чи оприлюднено рішення про затвердження бюджету на наступний рік?
- Чи бюджет на рік оприлюднено в повному обсязі (всі додатки)?
- Чи рішення про затвердження бюджету з всіма додатками оприлюднено вчасно?

Показник 12. Паспорти бюджетних програм

- Чи оприлюднені паспорти бюджетних програм головних розпорядників бюджетних коштів?
- Чи паспорти бюджетних програм всіх головних розпорядників бюджетних коштів оприлюднені?
- Чи паспорти бюджетних програм оприлюднено вчасно?

Показник 13. Обговорення проекту бюджету на засіданні бюджетної комісії

- Чи проект бюджету обговорювався на засіданні бюджетної комісії?
- Чи проведення засідання бюджетної комісії, на якому відбувалось обговорення проекту рішення про бюджет, було анонсовано?
- Чи оприлюднено протокол засідання бюджетної комісії, на якому відбувалось обговорення проекту рішення про бюджет?
- Чи оприлюднено стенограму або аудіо/відеозапис засідання комісії, на якому відбувалось обговорення проекту рішення про бюджет?
- Чи було забезпечено безперешкодний доступ для громадян до засідання бюджетної комісії?

Показник 14. Консультації з громадськістю щодо проекту рішення про бюджет на наступний рік («бюджетні слухання»)

- Чи закріплені відповідним НПА процедури консультацій з громадськістю щодо попереднього проекту рішення про бюджет?
- Чи проводились протягом року, який передує року, на який приймається бюджет, консультації з громадськістю щодо проекту рішень про бюджет?
- Чи "бюджетні слухання" проведено заздалегідь, до оприлюднення остаточного проекту рішення про бюджет на наступний рік, який виноситься на розгляд сесії?
- Чи оприлюднено звіт з інформацією про враховані та невраховані пропозиції громадян до проекту рішення про бюджет, отриманих в рамках «бюджетних слухань» та обґрунтуванням підстав для врахування/неврахування отриманих пропозицій?

Показник 15. Прийняття рішення про місцевий бюджет

- Чи пленарне засідання сесії, на якій розглядався проект рішення про бюджет, була заздалегідь анонсована
- Чи пленарне засідання сесії, на якій розглядався проект рішення про бюджет, відбулось не пізніше, ніж 25 грудня?
- Чи оприлюднено протокол пленарного засідання сесії, на якій було прийнято рішення про бюджет?
- Чи оприлюднено стенограму (або аудіо/відео-запис) пленарного засідання сесії, на якій було прийнято рішення про бюджет?
- Чи громадянам було забезпечено безперешкодний доступ до пленарного засідання сесії, на якій розглядався проект рішення про бюджет?

Показник 16. «Бюджет для громадян»

- Чи омс розробляє "бюджет для громадян"
- Чи "бюджет для громадян" містить текстове пояснення про головні напрямки бюджетної політики на наступний рік, викладені спрощеною, не технічною мовою?
- Чи "бюджет для громадян" містить графічну частину?
- Чи "бюджет для громадян" містить інформацію для здійснення зворотнього зв'язку (до кого звертатись з додатковими запитаннями, коментарями, тощо)?

- Чи "бюджет для громадян" оприлюднюється своєчасно (не пізніше, ніж кінець року перед тим, на який приймається бюджет)?

Показник 17. Онлайн інструменти консультування та візуалізації.

- Чи омс використовує онлайн-інструменти для отримання коментарів від громадян щодо проекту рішення про бюджет?
- Чи омс використовує інтерактивні онлайн платформи для візуалізації бюджету?

Показник 18. Зміни до рішення про бюджет

- Чи оприлюднено всі проекти рішень про внесення змін до бюджету?
- Чи проекти рішень про зміни до рішення про бюджет оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?
- Чи проекти рішень про зміни до рішення про бюджет оприлюднено вчасно?
- Чи всі рішення про бюджет оприлюднено в розділі про бюджет (на одній сторінці)?
- Чи всі рішення про внесення змін до бюджету оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?
- Чи всі рішення про внесення змін до бюджету оприлюднено вчасно?
- Чи оприлюднено актуальну версію бюджету з урахуванням всіх внесених змін?

Показник 19. Єдиний веб-портал використання публічних коштів (

- Показник реєстрації головних розпорядників бюджетних коштів на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів E-Data
- Показник наповнення кабінетів головних розпорядників бюджетних коштів на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів

Показник 20. Закупівлі

- Чи ОМС оприлюднило річний план закупівель?
- Чи річний план закупівель оприлюднено в машиночитному форматі?
- Чи ОМС оприлюднило зміни до річного плану закупівель?

Показник 21. Титульні списки капітальних видатків

- Чи затверджено титульний список капітальних видатків?
- Чи оприлюднено титульний список капітальних видатків?

Показник 22. Діяльність комунальних підприємств

- Чи на сайті ОМС є окремий підрозділ, відведений для інформування про діяльність КП?
- Чи оприлюднено повний перелік всіх комунальних підприємств?
- Чи оприлюднено повну інформацію про всі КП міста: назва, сфера діяльності, керівник, контактні відомості, ЄДРПОУ?
- Чи оприлюднено фінансові плани всіх КП у вигляді Excel таблиці, або в іншому форматі електронних таблиць?
- Чи оприлюднено звіти про виконання фінансових планів всіх КП?
- Чи оприлюднено реєстр укладених комунальними підприємствами договорів щодо робіт та послуг, профінансованих з коштів місцевого бюджету?
- Чи оприлюднено в машиночитному форматі перелік КП?
- Чи оприлюднено в машиночитному форматі звітність КП?
- Чи оприлюднено в машиночитному форматі реєстр боргових зобов'язань КП?

Показник 23. Бюджет участі

- Чи реалізує ОМС бюджет участі?
- Чи процедури та порядок реалізації бюджету участі закріплені окремим НПА?

- Чи оприлюднено склад ради (або іншого органу), який, згідно затверджених процедур, затверджує рішення про допуск до конкурсу громадських проектів?
- Чи оприлюднено протоколи засідань конкурсної ради (або іншого органу), які затверджують рішення про допуск проектів до конкурсу?
- Чи оприлюднено перелік проектів, які перемогли за результатами голосування громадян?
- Чи в розділі є звіт про реалізацію бюджету участі за результатами попереднього бюджетного року (або передбачене складання та оприлюднення такого звіту, в разі, якщо бюджет участі реалізується вперше)?
- Чи громадяни мають можливість голосувати за громадські проекти очно?

Показник 24. Ефективність комунальних підприємств

- Чи діють при КП наглядові ради?
- Чи мають КП плани розвитку?
- Чи наявні звіти про виконання планів розвитку КП?

Показник 25. Добросовісність використання системи закупівель Prozorro

- Показник допорогових закупівель, які здійснюються через систему Prozorro?
- Показник конкурентності торгів, які розпорядники омс здійснюють через систему Prozorro

Показник 26. Онлайн-інструменти в реалізації бюджету участі

- Чи є окремий розділ на сайті омс, або окремий сайт, присвячений питанням реалізації бюджету участі в громаді?
- Чи громадяни мають можливість голосувати за громадські проекти онлайн?

Показник 27. Відкриті дані про капітальні видатки та їх візуалізації

- Чи титульний список капітальних видатків оприлюднено в машиночитному форматі?
- Чи використовується інтерактивна онлайн платформа пооб'єктного оприлюднення інформації про капітальні видатки?

Показник 28. Квартальні звіти про виконання бюджету

- Чи оприлюднено всі проекти рішень про затвердження квартального звіту про виконання бюджету?
- Чи проекти рішень про затвердження квартальних звітів про виконання бюджету оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?
- Чи проекти рішень про затвердження квартальних звітів про виконання бюджету оприлюднено вчасно?
- Чи оприлюднені рішення про затвердження квартальних звітів про виконання бюджету?
- Чи всі рішення про затвердження квартальних звітів про виконання бюджету оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?

Показник 29. Річний звіт про виконання бюджету

- Чи проект рішення про затвердження річного звіту про виконання бюджету оприлюднено?
- Чи проект рішення про затвердження річного звіту про виконання бюджету оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?
- Чи проект рішення про затвердження річного звіту про виконання бюджету оприлюднено вчасно?
- Чи оприлюднено рішення про затвердження річного звіту про виконання бюджету?
- Чи рішення про затвердження річного звіту оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?

Показник 30. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм

- Чи звіти про виконання паспортів бюджетних програм оприлюднені?
- Чи звіти про виконання паспортів бюджетних програм оприлюднені в повному обсязі (всі бюджетні програми)?
- Чи звіти про виконання паспортів бюджетних програм оприлюднені вчасно (з оприлюдненням річного звіту про виконання бюджету)?

Показник 31. Звіт про виконання Програми соціально-економічного розвитку

- Чи оприлюднено звіт про виконання ПСЕР?
- Чи звіт про виконання ПСЕР оприлюднено в повному обсязі (з усіма додатками)?
- Чи звіт про виконання ПСЕР оприлюднено вчасно?

Показник 32. Публічний звіт про виконання бюджету за рік

- Чи відбулось публічне представлення інформації про виконання місцевого бюджету за рік?
- Чи анонс з часом та місцем проведення заходу з публічного представлення звіту про виконання бюджету за рік був оприлюднений заздалегідь на офіційному сайті ради?
- Чи публічне представлення інформації про виконання місцевого бюджету за рік відбулось не пізніше, ніж 20 березня року, наступного за звітним роком?

Показник 33. Оприлюднення звітів про використання коштів місцевого бюджету в машиночитному форматі

- Чи оприлюднюються квартальні звіти про витрачання коштів місцевих бюджетів в машиночитних форматах
- Чи оприлюднюється річний звіт про витрачання коштів місцевих бюджетів в машиночитному форматі?

Показник 34. Звіти за результатами оцінки ефективності виконання бюджетних програм

- Чи оприлюднено звіти з оцінки ефективності бюджетних програм?
- Чи оприлюднено звіти з оцінки ефективності всіх бюджетних програм?
- Чи оцінку ефективності бюджетних програм оприлюднено не пізніше, ніж через 35 днів після термінів річної звітності?

Показник 35. Залучення громадян до оцінки виконання бюджету («учасницький аудит»)

- Чи практикується залучення громадськості до оцінки виконання бюджету (т.з. учасницький аудит)?
- Чи результати оцінки громадськістю виконання бюджету оприлюднені?
- Чи оприлюднено звіт омс за результатами вивчення результатів оцінки громадськістю виконання бюджету

Показник 36. Моніторинг гендерно чутливих програм

- Чи здійснює омс моніторинг гендерно чутливих бюджетних програм?